

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอเนื้อหาในบทนี้เป็นกรนำเสนอตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยจะแบ่งเป็น 5 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 พฤติกรรมทางการเมืองขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชน ตอนที่ 2 ปัจจัยที่ส่งเสริมพฤติกรรมทางการเมืองขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชน ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อจำกัดพฤติกรรมทางการเมืองขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชน ตอนที่ 4 ผลของพฤติกรรมทางการเมืองขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชนที่มีต่อการเมืองในระบบอบประชาธิปไตยของไทย และตอนที่ 5 แนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมทางการเมืองขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชนที่พึงปรารถนา ผลการวิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้

ตอนที่ 1 พฤติกรรมทางการเมืองขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชน

ก่อนจะกล่าวถึงรายละเอียดของเรื่องพฤติกรรมทางการเมืองขององค์กรเครือข่าย ในส่วนนี้จะขอเสนอข้อมูลส่วนแรกเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล และส่วนที่ 2 จึงจะกล่าวถึงพฤติกรรมทางการเมืองขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชนดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ เหตุผลในการเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่ม/องค์กร และเหตุผลในการไม่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม/องค์กร (ตารางที่ 4.1-4.3)

ตารางที่ 4.1 แสดงจำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	216	46.5
หญิง	239	51.6
ไม่ตอบ	9	1.9
รวม	464	100

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

อายุ (ปี)	จำนวน	ร้อยละ
20 และต่ำกว่า	25	5.4
21 – 30	143	30.8
31 – 40	131	28.2
41 – 50	115	24.8
51 – 60	36	7.8
61 ขึ้นไป	7	1.5
ไม่ตอบ	7	1.5
รวม	464	100
ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ไม่ได้เรียน	9	1.9
ประถมศึกษา	38	8.2
มัธยมศึกษา	49	10.6
อนุปริญญา - ปวช.	27	5.8
ปริญญาตรี	305	65.7
อื่นๆ	31	6.7
ไม่ตอบ	5	1.1
รวม	464	100
อาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
เกษตรกร	75	16.2
ค้าขายเล็กๆ น้อยๆ	18	3.9
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	141	30.3
ลูกจ้างบริษัทเอกชน	40	8.6
รับจ้างทั่วไป/คนงาน	28	6.0
เจ้าของกิจการธุรกิจ	35	7.6
นักเรียน/นักศึกษา	60	13.0
แม่บ้าน	8	1.7
ไม่มีอาชีพ	39	8.4
ไม่ตอบ	20	4.3
รวม	464	100

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

รายได้ (บาท/ปี)	จำนวน	ร้อยละ
10,000 และต่ำกว่า	70	15.1
10,001 – 30,000	133	28.7
30,001 – 50,000	61	13.2
50,001 – 70,000	36	7.8
70,001 – 90,000	44	9.5
90,001 ขึ้นไป	113	24.4
ไม่ตอบ	7	1.3
รวม	464	100

จากการสอบถามถึงปัจจัยพื้นฐานซึ่งเป็นข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลพบว่า

ปัจจัยเรื่องเพศ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 239 คน คิดเป็นร้อยละ 51.6 และเป็นเพศชาย จำนวน 216 คน คิดเป็นร้อยละ 46.5 ทั้งนี้มีผู้ไม่ตอบคำถามดังกล่าวจำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 1.9

ปัจจัยเรื่องอายุ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด อายุระหว่าง 21-30 ปี จำนวน 143 คน คิดเป็นร้อยละ 30.8 รองลงมาคือ มีอายุระหว่าง 31-40 ปี จำนวน 131 คน คิดเป็นร้อยละ 28.2 มีอายุระหว่าง 41-50 ปี จำนวน 115 คน คิดเป็นร้อยละ 24.8 ทั้งนี้กลุ่มที่มีจำนวนน้อยที่สุดมีอายุ 61 ปีขึ้นไป และมีผู้ไม่ตอบคำถามดังกล่าว จำนวนเท่ากัน คือ 7 คน คิดเป็นร้อยละ 1.5

ปัจจัยเรื่องระดับการศึกษา กลุ่มผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรี จำนวน 305 คน คิดเป็นร้อยละ 65.7 รองลงมาสำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษา จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 10.6 สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 8.2 ทั้งนี้มีกลุ่มที่ไม่ได้เรียนหนังสือมีจำนวนน้อยที่สุด จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 1.9 และมีผู้ไม่ตอบคำถามดังกล่าว จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 1.1

ปัจจัยเรื่องอาชีพ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุดประกอบอาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ จำนวน 141 คน คิดเป็นร้อยละ 30.3 รองลงมาประกอบอาชีพเกษตรกร จำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 16.2 เป็นนักเรียน/นักศึกษา จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 13.0 ทั้งนี้กลุ่มที่มีจำนวนน้อยที่สุดเป็นแม่บ้าน จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 1.7 และมีผู้ไม่ตอบคำถามดังกล่าว จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 4.3

ปัจจัยเรื่องรายได้ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุดมีรายได้ปีละ 10,001-30,000 บาท จำนวน 133 คน คิดเป็นร้อยละ 28.7 รองลงมา มีรายได้ปีละ 90,001 บาทขึ้นไป จำนวน 113 คน คิดเป็นร้อยละ 24.4 มีรายได้ปีละ 30,001-50,000 บาท จำนวน 61 คน คิดเป็นร้อยละ 13.2 โดยกลุ่มที่มีจำนวนน้อยที่สุดมีรายได้ปีละ 50,001-70,000 บาท จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 7.8 และมีผู้ไม่ตอบคำถามดังกล่าวจำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 1.3

ตารางที่ 4.2 แสดงจำนวนและร้อยละของเหตุผลที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่ม/องค์กร

เหตุผล	จำนวน	ร้อยละ
เป็นหน้าที่เนื่องจากเป็นสมาชิก/กรรมการ	109	23.4
เพื่อทราบและเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาของกลุ่ม/องค์กร	116	25.1
ต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของกลุ่ม/องค์กร	163	35.1
เพื่อรักษาผลประโยชน์ของตน	29	6.3
อื่น ๆ เช่น เพื่อรักษาผลประโยชน์ของประเทศชาติ เพื่อทราบการแก้ไขปัญหาของคนจน เพื่อการศึกษาเรียนรู้การเคลื่อนไหวแบบรวมกลุ่ม ไม่ได้รับความเป็นธรรมจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ เป็นผู้ได้รับผลกระทบจากแนวนโยบายของรัฐบาล ฯลฯ	14	3.0
ไม่ตอบ	33	7.1
รวม	464	100

จากการสอบถามถึงเหตุผลที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่ม/องค์กร กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่มีจำนวนมากที่สุดต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของกลุ่ม/องค์กร จำนวน 163 คน คิดเป็นร้อยละ 35.1 รองลงมา มีเหตุผลเพื่อทราบและเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาของกลุ่ม/องค์กร จำนวน 116 คน คิดเป็นร้อยละ 25.1 เห็นว่าเป็นหน้าที่เนื่องจากเป็นสมาชิก/กรรมการ จำนวน 109 คน คิดเป็นร้อยละ 23.4 โดยกลุ่มที่มีจำนวนน้อยที่สุดให้เหตุผลต่างๆ เช่น เพื่อรักษาผลประโยชน์ของประเทศชาติ เพื่อทราบการแก้ไขปัญหาของคนจน เพื่อการศึกษาเรียนรู้การเคลื่อนไหวแบบรวมกลุ่ม ไม่ได้รับความเป็นธรรมจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ เป็นผู้ได้รับผลกระทบจากแนวนโยบายของรัฐบาล ฯลฯ จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 3.0 และมีผู้ไม่ตอบคำถามดังกล่าว จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 7.1

ตารางที่ 4.3 แสดงจำนวนและร้อยละของเหตุผลที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่ม/องค์กร

เหตุผล	จำนวน	ร้อยละ
สุขภาพร่างกายไม่แข็งแรง	60	13.0
ไม่ได้รับแจ้งให้เข้าร่วมประชุม	114	24.5
ไม่มีเวลาติดภารกิจอื่น	234	50.4
อื่นๆ เช่น ไม่มีค่าเดินทาง ถูกเจ้าหน้าที่เอาเปรียบ เป็นต้น	10	2.2
ไม่ตอบ	46	9.9
รวม	464	100

จากการสอบถามถึงเหตุผลที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่ม/องค์กร กลุ่มผู้ให้ข้อมูลจำนวน กิ่งหนึ่งให้เหตุผลว่าไม่มีเวลาติดภารกิจอื่น จำนวน 234 คน คิดเป็นร้อยละ 50.4 รองลงมาคือ ไม่ได้รับแจ้งให้เข้าร่วมประชุม จำนวน 114 คน คิดเป็นร้อยละ 24.5 สุขภาพร่างกายไม่แข็งแรง จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 13.0 โดยกลุ่มที่มีจำนวนน้อยที่สุดให้เหตุผลต่างๆ เช่น ไม่มีค่าเดินทาง ถูกเจ้าหน้าที่เอาเปรียบ เป็นต้น จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 2.2 และมีผู้ไม่ตอบคำถาม ดังกล่าว จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 9.9

2. พฤติกรรมการเมืองขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชนภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 (ตารางที่ 4.4)

ตารางที่ 4.4 แสดงจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานพฤติกรรมการเมืองขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชนภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540

พฤติกรรมทางการเมือง ขององค์กรเครือข่ายภาค ประชาชนภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540	ความคิดเห็น						\bar{x} (S.D.)
	มากที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด	ไม่ตอบ	
1. การแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น (ตามมาตรา 39)	39 (8.4)	136 (29.4)	146 (31.5)	92 (19.9)	44 (9.5)	6 (1.3)	3.07 (1.106)
2. การชุมนุมโดยปราศจากอาวุธ (ตามมาตรา 44)	88 (19.0)	64 (13.8)	76 (16.4)	68 (14.7)	161 (34.8)	6 (1.3)	2.67 (1.538)
3. การรวมกันเป็นสมาคม สหภาพ สหพันธ์ กลุ่มเกษตรกร องค์กร เอกชน หรือหมู่คณะ (ตาม มาตรา 45)	41 (8.9)	136 (29.4)	172 (37.1)	61 (13.2)	48 (10.4)	5 (1.1)	3.13 (1.092)

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

พฤติกรรมทางการเมือง ขององค์กรเครือข่ายภาค ประชาชนภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540	ความคิดเห็น						
	มากที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด	ไม่ตอบ	\bar{x} (S.D.)
4. การมีส่วนร่วมบำรุงรักษา ใต้ ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ ความหลากหลายทางชีวภาพ รวมทั้งการคุ้มครอง ส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม (ตามมาตรา 56)	91 (19.7)	162 (35.0)	127 (27.4)	52 (11.2)	30 (6.5)	1 (2)	3.50 (1.123)
5. การรับรู้ข้อมูลหรือข่าวสาร สาธารณะ (ตามมาตรา 58)	64 (13.8)	174 (37.6)	141 (30.5)	38 (8.2)	28 (6.0)	18 (3.9)	3.47 (1.043)
6. การได้รับข้อมูล คำชี้แจง และ เหตุผลจากหน่วยงานของรัฐ รวมทั้งสิทธิในการแสดงความ ความเห็น ตามกระบวนการรับฟัง ความคิดเห็นของประชาชน (ตาม มาตรา 59)	24 (5.2)	119 (25.7)	189 (40.8)	84 (18.1)	43 (9.3)	4 (0.9)	2.99 (1.014)
7. การมีส่วนร่วมในกระบวนการ พิจารณาของเจ้าหน้าที่ของรัฐ (ตามมาตรา 60)	16 (3.5)	71 (15.3)	151 (32.6)	128 (27.6)	94 (20.3)	3 (0.6)	2.54 (1.085)
8. การเสนอเรื่องราวร้องทุกข์ (ตาม มาตรา 61)	39 (8.4)	123 (26.6)	111 (24.0)	101 (21.8)	84 (18.1)	5 (1.1)	2.85 (1.243)
9. การพิพาทหน่วยงานของรัฐ (ตาม มาตรา 62)	10 (2.2)	38 (8.2)	156 (33.7)	121 (26.1)	129 (27.9)	9 (1.9)	2.29 (1.038)
10. การเสนอกฎหมาย (ตามมาตรา 170)	17 (3.7)	93 (20.1)	93 (20.1)	118 (25.5)	130 (28.1)	12 (2.6)	2.44 (1.210)
11. การออกเสียงประชามติเพื่อให้ คำปรึกษาแก่คณะรัฐมนตรี (ตามมาตรา 214)	10 (2.2)	44 (9.5)	119 (25.7)	107 (23.1)	177 (38.2)	6 (1.3)	2.13 (1.102)
12. การถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น (ตาม มาตรา 286)	15 (3.2)	52 (11.2)	107 (23.1)	118 (25.5)	166 (35.9)	5 (1.1)	2.20 (1.144)
13. การเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่น (ตามมาตรา 287)	10 (2.2)	76 (16.4)	109 (23.5)	110 (23.8)	152 (32.8)	6 (1.3)	2.30 (1.159)
14. การถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทาง การเมือง (ตามมาตรา 303 และ มาตรา 304)	12 (2.6)	39 (8.4)	127 (27.4)	103 (22.2)	177 (38.2)	5 (1.1)	2.14 (1.106)
รวม							2.69 (0.803)

จากการสอบถามถึงพฤติกรรมทางการเมืองขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชนภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 พบว่า กลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้เข้าไปมีส่วนร่วมโดยภาพรวมในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.69$) โดยห้าลำดับแรกของผู้ตอบแบบสอบถามเข้าไปมีส่วนร่วมคือ การมีส่วนร่วมบำรุงรักษาใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ ความหลากหลายทางชีวภาพ รวมทั้งการคุ้มครอง ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม (ตามมาตรา 56) ($\bar{X} = 3.50$) รองลงมาคือ การรับรู้ข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะ (ตามมาตรา 58) ($\bar{X} = 3.47$) การรวมกันเป็นสมาคม สหภาพ สหพันธ์ กลุ่มเกษตรกร องค์กรเอกชน หรือหมู่คณะ (ตามมาตรา 45) ($\bar{X} = 3.13$) การแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา และการสื่อความหมายโดยวิธีอื่น (ตามมาตรา 39) ($\bar{X} = 3.07$) และการได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจากหน่วยงานของรัฐ รวมทั้งสิทธิในการแสดงความคิดเห็น ตามกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน (ตามมาตรา 59) ($\bar{X} = 2.99$) ทั้งนี้การเข้าไปมีส่วนร่วมที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การออกเสียงประชามติ เพื่อให้คำปรึกษาแก่คณะรัฐมนตรี (ตามมาตรา 214) ($\bar{X} = 2.13$)

เมื่อพิจารณาในรายละเอียดของการเข้าไปมีส่วนร่วมในรายประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก และที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดพบว่า

การมีส่วนร่วมบำรุงรักษาใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ ความหลากหลายทางชีวภาพ รวมทั้งการคุ้มครองส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม (ตามมาตรา 56) พบว่า กลุ่มผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด 162 คน คิดเป็นร้อยละ 35.0 เข้าไปมีส่วนร่วมในระดับมากที่สุด รองลงมา จำนวน 127 คน คิดเป็นร้อยละ 27.4 เข้าไปมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง และจำนวน 91 คน คิดเป็นร้อยละ 19.7 เข้าไปมีส่วนร่วมในระดับมากที่สุด

การรับรู้ข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะ (ตามมาตรา 58) พบว่า กลุ่มผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 174 คน คิดเป็นร้อยละ 37.6 เข้าไปมีส่วนร่วมในระดับมากที่สุด รองลงมา จำนวน 141 คน คิดเป็นร้อยละ 30.5 เข้าไปมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง และจำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 13.8 เข้าไปมีส่วนร่วมในระดับมากที่สุด

การรวมกันเป็นสมาคม สหภาพ สหพันธ์ กลุ่มเกษตรกร องค์กรเอกชน หรือหมู่คณะ (ตามมาตรา 45) พบว่า กลุ่มผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 172 คน คิดเป็นร้อยละ 37.1 เข้าไปมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง รองลงมา จำนวน 136 คน คิดเป็นร้อยละ 29.4 เข้าไปมีส่วนร่วมในระดับมากที่สุด และจำนวน 61 คน คิดเป็นร้อยละ 13.2 เข้าไปมีส่วนร่วมในระดับน้อย

ทั้งนี้เมื่อพิจารณาในประเด็นการเข้าไปมีส่วนร่วมที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ การออกเสียงประชามติเพื่อให้คำปรึกษาแก่คณะรัฐมนตรี (ตามมาตรา 214) พบว่า กลุ่มผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 177 คน คิดเป็นร้อยละ 38.2 เข้าไปมีส่วนร่วมในระดับน้อยที่สุด รองลงมา จำนวน 119 คน คิดเป็นร้อยละ 25.7 เข้าไปมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง และจำนวน 107 คิดเป็นร้อยละ 23.1 เข้าไปมีส่วนร่วมในระดับน้อย

ซึ่งจากการสัมภาษณ์แกนนำกลุ่มองค์กรเครือข่ายภาคประชาชนถึงพฤติกรรมทางการเมืองขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชน ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 พบว่ากลุ่มผู้ให้ข้อมูลซึ่งเป็นแกนนำเห็นว่าองค์กรเครือข่ายภาคประชาชน ตามรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวควรมีพฤติกรรมทางการเมืองด้านต่างๆ แบ่งออกเป็น 5 ด้าน คือ ด้านการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน ด้านการรวมตัวกันเป็นสมาคม สหภาพ ด้านการได้รับข้อมูล คำชี้แจงจากหน่วยงานของรัฐ ด้านการออกเสียงประชามติ/ประชาพิจารณ์ และด้านอื่นๆ ดังนี้

1. ด้านการแสดงความคิดเห็น การพูด การเขียน

เนื่องจากองค์กรเครือข่ายภาคประชาชน เป็นองค์กรที่มีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มอยู่แล้ว ดังนั้น ย่อมมีทิศทางการทำงานและอุดมการณ์ที่ชัดเจนของกลุ่ม มีกระบวนการหรือขั้นตอนในการแสดงออกซึ่งความคิดเห็น และการมีส่วนร่วมที่หลากหลายรูปแบบ ทั้งในรูปแบบการเสนอแนะ การท้วงติง การพูด และการเขียน อย่างไรก็ตามในการแสดงความคิดเห็นดังกล่าวก็ควรอยู่ภายใต้เงื่อนไข หรือข้อตกลงบางประการร่วมกัน ได้แก่

- 1.1 ต้องมีกลไกของรัฐทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม
- 1.2 มีการให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานแก่ประชาชนผ่านสื่อต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนรู้ และเข้าใจขอบเขตในเรื่องสิทธิของตนเองอย่างถูกต้อง
- 1.3 สิทธิในการแสดงออกทางการเมือง ไม่ควรถูกจำกัดหรือคุกคามจากรัฐ
- 1.4 มีการจัดเวทีการเมืองภาคประชาชน เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ และส่งเสริมให้สมาชิกกล้าแสดงความคิดเห็น
- 1.5 ต้องขยายการเรียนรู้ผ่านเวทีการอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้คนสนใจกิจกรรมทางการเมืองมากขึ้น
- 1.6 การแสดงความคิดเห็น การรวมตัวกัน การเรียกร้องต้องเป็นไปเพื่อสาธารณะ มิใช่เพื่อประโยชน์ของบุคคล หรือกลุ่ม/องค์กรเท่านั้น

2. ด้านการรวมตัวกันเป็นสมาคม สหภาพ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ให้สิทธิเสรีภาพในการรวมกลุ่มเป็นสมาคม สหภาพ เพราะตระหนักดีว่าการรวมตัวกันของกลุ่ม/องค์กรเครือข่ายภาคประชาชน เป็น

สิ่งจำเป็น และเป็นไปตามวิถีทางประชาธิปไตย เพื่อดำเนินกิจกรรมอันเป็นประโยชน์แก่สมาชิก ทั้งยังเป็นการรวมพลังในการร่วมกันพัฒนาสังคม และยังเป็นการติดตามตรวจสอบการทำงานของภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์/โทษต่อกลุ่ม โดยปกติในการรวมตัวกันเป็นกลุ่ม สมาคม สหภาพ จะมีแกนนำกลุ่ม มีการตั้งประเด็น/หลักการ อุดมการณ์ของกลุ่มที่ชัดเจน มีความเป็นกลางไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด ไม่เป็นฐานเสียงของใคร การทำกิจกรรมต้องเป็นที่ยอมรับ และมีความน่าเชื่อถือ อย่างไรก็ตามการรวมตัวกันที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ยังไม่ค่อยเกิดจากการรวมตัวกันตามธรรมชาติ ส่วนใหญ่มาจากการจัดตั้ง และไม่มีประสบการณ์ร่วมกันมาก่อน จึงยังขาดความเข้มแข็ง และขาดอุดมการณ์ร่วมกัน นอกจากนี้ยังพบว่าการรวมตัวกันที่เกิดขึ้นในปัจจุบันเกิดจากความสูญเสีย ดังนั้น จึงมีการรวมตัวกันเพื่อ

- 2.1 เรียกร้องให้รัฐบาลรับผิดชอบต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น
- 2.2 เรียกร้องให้มีประชาธิปไตยที่สมบูรณ์แบบ
- 2.3 ให้เกิดการพัฒนารูปแบบทางการเมืองที่เหมาะสม

3. ด้านการได้รับข้อมูลคำชี้แจงจากหน่วยงานของรัฐ

ปัจจุบัน (พ.ศ. 2548) พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารได้เปิดโอกาสให้ประชาชนมีสิทธิและโอกาสในการได้รับข้อมูลข่าวสารจากภาครัฐอย่างเท่าเทียมกันเพิ่มมากขึ้น เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา แต่ในทางปฏิบัติการได้รับข้อมูลข่าวสารจากภาครัฐพบว่ายังค่อนข้างน้อย การส่งผ่านข้อมูลจากภาครัฐมักเป็นรูปแบบจากบนลงล่าง และเป็นข้อมูลเฉพาะเรื่องที่รัฐต้องการให้องค์กรเครือข่ายภาคประชาชนเผยแพร่ให้เท่านั้น ส่วนข้อมูลข่าวสารที่สำคัญและจำเป็น รัฐมักอ้างว่าเป็นความลับและผลประโยชน์ของทางราชการที่ไม่อาจเปิดเผยได้ นอกจากนี้ข้อมูลที่ได้รับจากภาครัฐก็มักไม่ตรงกับความต้องการของประชาชน ข้อมูลที่ประชาชนหรือองค์กรเครือข่ายภาคประชาชนได้รับ จึงเป็นข้อมูลที่มาจากการเรียนรู้ร่วมกันมากกว่า การตรวจสอบการทำงานของภาครัฐจึงกระทำไม่ได้เต็มที่ ดังนั้น จึงควรเร่งผลักดันให้มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารตามความเป็นจริง และประชาชนควรมีสิทธิรับรู้ รับฟังคำชี้แจงในข้อมูลต่างๆ ได้ทุกเรื่อง และในกรณีที่หน่วยงานของรัฐไม่ปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการเปิดเผยข้อมูล และละเว้นไม่เผยแพร่คำชี้แจงในเรื่องที่สำคัญ และจำเป็น ควรมีมาตรการจัดการกับหน่วยงานดังกล่าวที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม

4. ด้านการออกเสียงประชามติ/ประชาพิจารณ์

การออกเสียงสะท้อนต่อปัญหาต่างๆ นับเป็นวิธีการแสดงออกที่ภาคประชาชนสามารถกระทำได้ และเป็นอีกทิศทางหนึ่งที่จะทำให้การเมืองพัฒนา ซึ่งรัฐควรรับฟังและนำไปวิเคราะห์ สังเคราะห์ร่วมกับประชาชน สำหรับการออกเสียงประชามติ ประชาพิจารณ์ที่เต็มรูปแบบยังไม่เคยมีปรากฏในสังคมไทย ด้วยสาเหตุหลายประการ เช่น

- ไม่มีการส่งข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนได้รับรู้อย่างทั่วถึง
- กระบวนการทำประชาพิจารณ์ไม่ถูกต้องตามขั้นตอน
- ประชาชนไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการทำประชาพิจารณ์ตั้งแต่แรก

นอกจากนี้ยังพบว่ารัฐยังไม่กล้านำประชาพิจารณ์มาใช้ เพราะหากนำมาใช้ในบางเรื่องอาจไม่เป็นไปตามที่ภาครัฐต้องการ รัฐจึงไม่ทำหน้าที่ที่ต้องทำ และใช้ลักษณะการปิดกั้นแทน การทำประชาคมติ/ประชาพิจารณ์ ถือเป็นส่วนหนึ่งของภาระหน้าที่ขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชนในการผลักดันให้เกิดกระบวนการทำประชาคมติ/ประชาพิจารณ์อย่างเป็นระบบ โดยมีการแสดงออกด้วยการเคลื่อนไหวผ่านเวทีต่างๆ ด้วยการใช้เหตุผล ไม่ใช่จำนวนคนและมีความยืดหยุ่นได้ และที่สำคัญควรเร่งแก้ไขกฎ ระเบียบ ในเรื่องการออกเสียงประชาคมติ/ประชาพิจารณ์ให้ เป็นไปอย่างถูกต้อง เท่าเทียมกัน และเป็นรูปธรรม

5. ด้านอื่นๆ

องค์กรเครือข่ายภาคประชาชนควรได้รับสิทธิทางการเมืองในเรื่องต่างๆ ดังนี้

- 5.1 ตรวจสอบการทุจริต คอร์รัปชันของนักการเมือง
- 5.2 เป็นตัวแทนในการจัดตั้งองค์กรที่รัฐต้องให้การสนับสนุน
- 5.3 เสนอกฎหมายได้ และตรวจสอบ ถอดถอนนักการเมืองที่ทุจริตได้
- 5.4 ได้รับการดูแลจากภาครัฐมากกว่าที่เป็นอยู่ เพราะกลุ่มองค์กรที่มีการรวมตัวกัน

ย่อมหมายถึง การพัฒนาศักยภาพของประชาชนที่มีความเข้มแข็ง

5.5 จัดเวทีเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างต่อเนื่อง เพราะเป็นการเปิดพื้นที่ทางการเมืองให้ประชาชนได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น

5.6 ให้องค์กรเครือข่ายภาคประชาชนประจำจังหวัด ออกให้ความรู้ ข่าวสารด้านการเมืองแก่ประชาชนตามอำเภอ ตำบล หมู่บ้าน

นอกจากนี้ภาครัฐควรมีการปรับเปลี่ยนแนวคิดทางการเมืองที่เน้นแต่การเรียนในห้องเรียนสำหรับเด็กและเยาวชน มาเป็นการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้จากสังคมด้วย เพื่อเป็นการสร้างประสบการณ์ตรงทางการเมืองให้แก่เยาวชนอย่างแท้จริง

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่ส่งเสริมพฤติกรรมทางการเมืองขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชนภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 (ตารางที่ 4.5)

ตารางที่ 4.5 แสดงจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานปัจจัยที่ส่งเสริมพฤติกรรมทางการเมืองขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชนภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540

ปัจจัยที่ส่งเสริมพฤติกรรมทางการเมืองขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชนภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540	ความคิดเห็น						
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ไม่ตอบ	\bar{x} (S.D.)
1. การเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชนเป็นเพราะบทบาทบัญญัติของรัฐธรรมนูญพ.ศ. 2540 ที่ส่งเสริมกระบวนการประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม	80 (17.3)	162 (35.0)	158 (34.1)	46 (9.9)	11 (2.4)	6 (1.3)	3.56 (0.972)
2. การตัดสินใจเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชนใดองค์กรหนึ่งนอกจากจะขึ้นอยู่กับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 แล้ว อีกส่วนหนึ่งยังขึ้นอยู่กับคาดการณ์ว่าองค์กรของพวกเขาจะได้รับผลประโยชน์จากการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นๆ เช่น การสนับสนุนทางด้านงบประมาณจากรัฐ เป็นต้น	43 (9.3)	151 (32.6)	169 (36.5)	76 (16.4)	19 (4.1)	5 (1.1)	3.27 (0.983)
3. องค์กรเครือข่ายภาคประชาชนที่มีทัศนคติความเชื่อความผูกพันที่มีต่อการเมืองสูง มีแนวโน้มที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าองค์กรเครือข่ายภาคประชาชนที่มีทัศนคติ ความเชื่อความผูกพันต่อการเมืองต่ำกว่า	103 (22.2)	221 (47.7)	90 (19.4)	32 (6.9)	11 (2.4)	6 (1.3)	3.82 (0.942)
4. การเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชนโดยทั่วไปมักขึ้นอยู่กับอุดมการณ์ ความเชื่อ จุดยืนทางการเมืองของพวกเขา	103 (22.2)	250 (54.0)	80 (17.3)	21 (4.5)	2 (0.4)	7 (1.5)	3.95 (0.790)

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

ปัจจัยที่ส่งเสริมพฤติกรรมทางการเมืองขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชนภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540	ความคิดเห็น						
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ไม่ตอบ	\bar{x} (S.D.)
5. การเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชนองค์กรใดองค์กรหนึ่ง	96 (20.7)	219 (47.3)	123 (26.6)	19 (4.1)	3 (0.6)	3 (0.6)	3.84 (0.822)

ส่วนหนึ่งน่าจะเกิดจากการได้รับการคาดหวังจากสาธารณชนจากภาคประชาชนว่าจะช่วยต่อรองกับอำนาจรัฐในการปกป้องสิทธิมนุษยชนตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ได้							
6. อุดมการณ์ จุดยืนทางการเมืองขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชนโดยทั่วไปช่วยผลักดันให้องค์กรเครือข่ายต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับต่างๆ อาทิ นับตั้งแต่การเลือกตั้งผู้บริหารประเทศ การผลักดันนโยบายของรัฐให้เป็นประโยชน์กับส่วนร่วม รวมทั้งเป็นประโยชน์กับองค์กรของพวกเขา	79 (17.1)	229 (49.5)	115 (24.8)	29 (6.3)	8 (1.7)	3 (0.6)	3.74 (0.875)
7. การที่รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 กำหนดให้ประชาชนองค์กรต่างๆ อาทิ องค์กรเครือข่ายภาคประชาชนมีบทบาทหน้าที่ในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ รวมทั้งการเป็นปาก เป็นเสียงให้กับประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนหรือมีความทุกข์ยากเป็นต้น ช่วยส่งเสริม สนับสนุนให้องค์กรเครือข่ายภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง	130 (28.1)	221 (47.7)	88 (19.0)	19 (4.1)	2 (0.4)	3 (0.6)	4.0 (0.824)

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

ปัจจัยที่ส่งเสริมพฤติกรรมทางการเมืองขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชนภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540	ความคิดเห็น						
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ไม่ตอบ	\bar{x} (S.D.)
7.1 องค์กรเครือข่ายภาคประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปของการ	84 (18.1)	190 (41.0)	133 (28.7)	45 (9.7)	8 (1.7)	3 (0.6)	3.65 (0.947)

<p>วิพากษ์วิจารณ์ลักษณะวิธีการทำงานของรัฐบาลและกระทรวงต่างๆ โดยทั่วไป มักเข้ามาด้วยเหตุผลของการตระหนักว่าเป็นบทบาทหน้าที่ของพวกเขา ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540</p>							
<p>7.2 ตามที่บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ให้ความสำคัญกับกระบวนการประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม มีส่วนทำให้องค์กรเครือข่ายภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองรูปแบบต่างๆ อย่างกว้างขวาง</p>	109 (23.5)	234 (50.5)	83 (17.9)	28 (6.0)	1 (0.2)	8 (1.7)	3.93 (0.827)
<p>8. การตัดสินใจมีส่วนร่วมทางการเมืองขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชนใดองค์กรใดองค์กรหนึ่ง มักจะขึ้นอยู่กับผลประโยชน์ที่พวกเขาจะได้รับเป็นที่ตั้ง</p>	41 (8.9)	102 (22.0)	158 (34.1)	107 (23.1)	48 (10.4)	7 (1.5)	2.96 (1.114)
<p>9. องค์กรเครือข่ายภาคประชาชนโดยทั่วไปจะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองก็ต่อเมื่อการเข้ามามีส่วนร่วมดังกล่าวทำให้องค์กรของพวกเขาได้รับผลลัพธ์ที่คุ้มค่ากับการเข้ามามีส่วนร่วม</p>	50 (10.8)	97 (21.0)	132 (28.5)	134 (28.9)	45 (9.7)	5 (1.1)	2.94 (1.155)
<p>10. องค์กรเครือข่ายภาคประชาชนโดยทั่วไปจะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองก็ต่อเมื่อต้องการต่อรองแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ของพวกเขาตนกับรัฐบาล และหน่วยงานต่างๆ ของรัฐ</p>	40 (8.6)	109 (23.5)	173 (37.4)	98 (21.2)	38 (8.2)	5 (1.1)	3.03 (1.065)

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

ปัจจัยที่ส่งเสริมพฤติกรรมทางการเมืองขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชนภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540	ความคิดเห็น						
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ไม่ตอบ	\bar{x} (S.D.)
11. อิทธิพลของความผูกพัน ความรับผิดชอบที่องค์กรเครือข่ายภาคประชาชนมีต่อบ้านเมือง มีต่อ	76 (16.4)	202 (43.6)	132 (28.5)	37 (8.0)	11 (2.4)	5 (1.1)	3.64 (0.932)

สังคม การเมือง มีอิทธิพลต่อการ เข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของ องค์กรเครือข่ายเอง							
12. องค์กรเครือข่ายภาคประชาชนที่ มีความรู้ความเข้าใจทางการเมือง ตลอดจนสนใจและติดตาม ข่าวสารทางการเมืองอย่าง สม่ำเสมอ มีแนวโน้มที่จะเข้ามามี ส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบ ต่างๆ ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 สูงกว่าองค์กรเครือข่ายภาค ประชาชนที่มีความรู้ ความเข้าใจ ตลอดจนสนใจและติดตามข่าวสาร ทางการเมืองปานกลางและต่ำ	132 (28.5)	207 (44.7)	98 (21.2)	20 (4.3)	3 (0.6)	3 (0.6)	3.97 (0.856)
13. ยิ่งองค์กรเครือข่ายภาค ประชาชนได้รับสิ่งเ้าทาง การเมือง อาทิ สิทธิเสรีภาพในการ รวมกลุ่มในการแสดงออกความ คิดเห็นต่างๆ ทางการเมืองตาม รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 รวมทั้ง การมีเสรีภาพการพูดคุยแลกเปลี่ยน เปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมือง ตลอดจนการได้รับข่าวสารข้อมูล ทางการเมืองได้อย่างกว้างขวาง ยิ่งมีแนวโน้มจะเข้ามามีส่วนร่วม ทางการเมืองในลักษณะที่ กว้างขวางยิ่งขึ้นตามไปด้วย	128 (27.6)	248 (53.6)	72 (15.6)	8 (1.7)	4 (0.9)	3 (0.6)	4.06 (0.762)
14. องค์กรเครือข่ายภาคประชาชน ยิ่งมีความสนใจ มีความรู้สึกใน ความสามารถขององค์กรของพวกเขา ตน รวมทั้งการมีความห่วงใย การเมือง มีแนวโน้มที่จะเข้าไปมี ส่วนร่วมในทางการเมืองมาก	138 (29.8)	216 (46.7)	82 (17.7)	20 (4.3)	4 (0.9)	3 (0.6)	4.01 (0.856)

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

ปัจจัยที่ส่งเสริมพฤติกรรมทาง การเมืองขององค์กรเครือข่าย ภาคประชาชนภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540	ความคิดเห็น						\bar{x} (S.D.)
	มากที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด	ไม่ตอบ	
15. องค์กรเครือข่ายภาคประชาชนที่ มีความผูกพันหรือมีความพึงพอใจ ในการเมือง พึ่งพอใจในพรรค	115 (24.8)	200 (43.2)	115 (24.8)	23 (5.0)	8 (1.7)	2 (0.4)	3.85 (0.913)

การเมืองหรือกลุ่มการเมืองใดกลุ่มการเมืองหนึ่งมีแนวโน้มที่จะกระตือรือร้นที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยสูง							
16. การที่สถาบันทางการเมือง อาทิ พรรคการเมืองบกพร่องในการทำหน้าที่ อาทิ ไม่สนใจปัญหาความเดือดร้อน ความทุกข์ยากของประชาชน เป็นต้น มีส่วนทำให้องค์กรเครือข่ายภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองรูปแบบต่างๆ เพราะถือเป็นภารกิจ เป็นบทบาทหน้าที่ของพวกเขา	145 (31.3)	215 (46.4)	74 (16.0)	17 (3.7)	7 (1.5)	5 (1.1)	4.03 (0.874)
รวม							3.67 (0.488)

จากการสอบถามถึงปัจจัยที่ส่งเสริมพฤติกรรมทางการเมืองขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชนภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 พบว่ากลุ่มผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นโดยภาพรวมเฉลี่ยในระดับมาก ($\bar{X} = 3.67$) โดยหาลำดับแรกที่กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมพฤติกรรมทางการเมืองขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชน คือ ยิ่งองค์กรเครือข่ายภาคประชาชนได้รับสิ่งเร้าทางการเมือง อาทิ สิทธิเสรีภาพในการรวมกลุ่มในการแสดงออกความคิดเห็นต่างๆ ทางการเมือง ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 รวมทั้งการมีเสรีภาพการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมือง ตลอดจนการได้รับข่าวสารข้อมูลทางการเมืองได้อย่างกว้างขวาง ยิ่งมีแนวโน้มจะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในลักษณะที่กว้างขวางยิ่งขึ้นตามไปด้วย ($\bar{X} = 4.06$) รองลงมาคือ การที่สถาบันทางการเมือง อาทิ พรรคการเมืองบกพร่องในการทำหน้าที่ อาทิ ไม่สนใจปัญหาความเดือดร้อน ความทุกข์ยากของประชาชน เป็นต้น มีส่วนทำให้องค์กรเครือข่ายภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองรูปแบบต่างๆ เพราะถือเป็นภารกิจ เป็นบทบาทหน้าที่ของพวกเขา ($\bar{X} = 4.03$) องค์กรเครือข่ายภาคประชาชนยังมีความสนใจ มีความรู้สึกในความสามารถขององค์กรของพวกเขา รวมทั้งการมีความห่วงใยการเมือง มีแนวโน้มที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในทางการเมืองมาก ($\bar{X} = 4.01$) การที่รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 กำหนดให้ประชาชนองค์กรต่างๆ อาทิ องค์กรเครือข่ายภาคประชาชนมีบทบาทหน้าที่ในการตรวจสอบการใช้อำนาจอธิปไตย รวมทั้งการเป็นปาก เป็นเสียงให้กับประชาชนที่ได้รับเดือดร้อนหรือมีความทุกข์ยาก เป็นต้น ช่วยส่งเสริม สนับสนุนให้องค์กรเครือข่ายภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง ($\bar{X} = 4.00$) และองค์กรเครือข่ายภาคประชาชนที่มีความรู้ความเข้าใจทางการเมือง ตลอดจนสนใจและติดตามข่าวสารทางการเมืองอย่างสม่ำเสมอ มีแนวโน้มที่จะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบต่างๆ ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 สูงกว่า

องค์กรเครือข่ายภาคประชาชนที่มีความรู้ ความเข้าใจตลอดจนสนใจและติดตามข่าวสารทางการเมืองปานกลางและต่ำ ($\bar{X} = 3.97$)

ทั้งนี้ประเด็นที่กลุ่มผู้ให้ข้อมูลมีความเห็นโดยมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ องค์กรเครือข่ายภาคประชาชนโดยทั่วไปจะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองก็ต่อเมื่อการเข้ามามีส่วนร่วมดังกล่าวทำให้องค์กรของพวกเขาได้รับผลลัพธ์ที่คุ้มค่ากับการเข้ามามีส่วนร่วม ($\bar{X} = 2.94$)

เมื่อพิจารณาในรายละเอียดถึงปัจจัยที่ส่งเสริมพฤติกรรมทางการเมืองขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชนที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก และที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดพบว่า

ในประเด็นที่ว่ายิ่งองค์กรเครือข่ายภาคประชาชนได้รับสิ่งเร้าทางการเมือง อาทิ สิทธิเสรีภาพในการรวมกลุ่มในการแสดงออกความคิดเห็นต่างๆ ทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 รวมทั้งการมีเสรีภาพการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมือง ตลอดจนการได้รับข่าวสารข้อมูลทางการเมืองได้อย่างกว้างขวาง ยิ่งมีแนวโน้มจะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในลักษณะที่กว้างขวางยิ่งขึ้นตามไปด้วย พบว่ากลุ่มผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่จำนวน 248 คน คิดเป็นร้อยละ 53.6 เห็นด้วยในระดับมาก รองลงมา จำนวน 128 คน คิดเป็นร้อยละ 27.6 เห็นด้วยในระดับมากที่สุด และอีกจำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 15.6 เห็นด้วยในระดับปานกลาง

ในประเด็นการที่สถาบันทางการเมือง อาทิ พรรคการเมืองบงการหรือชี้นำในการทำหน้าที่ อาทิ ไม่สนใจปัญหาความเดือดร้อน ความทุกข์ยากของประชาชน เป็นต้น มีส่วนทำให้องค์กรเครือข่ายภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองรูปแบบต่างๆ เพราะถือเป็นภารกิจ เป็นบทบาทหน้าที่ของพวกเขา พบว่า กลุ่มผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 215 คน คิดเป็นร้อยละ 46.4 เห็นด้วยในระดับมาก รองลงมาคือ จำนวน 145 คน คิดเป็นร้อยละ 31.3 เห็นด้วยในระดับมากที่สุด และจำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 16.0 เห็นด้วยในระดับปานกลาง

และในประเด็นองค์กรเครือข่ายภาคประชาชนยังมีความสนใจ มีความรู้สึกในความสามารถขององค์กรของพวกเขา รวมทั้งการมีความห่วงใยการเมือง มีแนวโน้มที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในทางการเมืองมาก พบว่า กลุ่มผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 216 คน คิดเป็นร้อยละ 46.7 เห็นด้วยในระดับมาก รองลงมา จำนวน 138 คน คิดเป็นร้อยละ 29.8 เห็นด้วยในระดับมากที่สุด และจำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ 17.7 เห็นด้วยในระดับปานกลาง

ทั้งนี้สำหรับประเด็นที่ว่าองค์กรเครือข่ายภาคประชาชนโดยทั่วไปจะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองก็ต่อเมื่อการเข้ามามีส่วนร่วมดังกล่าวทำให้องค์กรของพวกเขาได้รับผลลัพธ์ที่คุ้มค่ากับการเข้ามามีส่วนร่วม พบว่า กลุ่มผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 134 คน คิดเป็นร้อยละ 28.9 เห็นด้วยในระดับน้อย รองลงมาจำนวน 132 คน คิดเป็นร้อยละ 28.5 เห็นด้วยในระดับปานกลาง และอีกจำนวน 97 คน คิดเป็นร้อยละ 21.0 เห็นด้วยในระดับมาก

จากการสัมภาษณ์แกนนำกลุ่มองค์กรเครือข่ายภาคประชาชนถึงปัจจัยที่ส่งเสริมพฤติกรรมทางการเมืองขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชน ภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ.2540 พบว่า กลุ่มผู้ให้ข้อมูลซึ่งเป็นแกนนำเห็นว่าปัจจัยที่ส่งเสริมพฤติกรรมทางการเมืองขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชน ภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ.2540 มี 7 ประเด็น คือ บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญในการส่งเสริมสิทธิเสรีภาพของประชาชน, ทักษะคิด ความคิด ความเชื่อ ความผูกพัน ความรับผิดชอบที่องค์กรเครือข่ายภาคประชาชนมีต่อสังคมการเมืองไทย, การคาดหวังจากสาธารณะ, อุดมการณ์ จุดยืนทางการเมืองขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชน, ผลประโยชน์ ผลลัพธ์ที่คุ้มค่าที่องค์กรเครือข่ายภาคประชาชนจะได้รับ, ความสนใจ การติดตามข่าวสารบ้านเมือง และด้านอื่นๆ ดังนี้

1. บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญในการส่งเสริมสิทธิเสรีภาพของประชาชน

รัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ.2540 มีการกำหนดเรื่อง สิทธิ เสรีภาพไว้ค่อนข้างละเอียดชัดเจน ทำให้ประชาชน โดยเฉพาะองค์กรเครือข่ายต่างๆ สามารถออกมาเคลื่อนไหวทางการเมืองได้มากขึ้น และยังเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ประชาชนได้แสดงออกทางการเมืองมากขึ้นด้วย อย่างไรก็ตามภาคีรัฐควรมีกลไกในการที่จะทำให้สิทธิ เสรีภาพดังกล่าวมีความชัดเจน และเป็นรูปธรรมมากขึ้น เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมของเครือข่าย นอกจากนี้ภาคีรัฐควรส่งเสริมการเมืองภาคประชาชนให้มีความเข้มแข็ง ไม่เข้าไปแทรกแซงกระบวนการ หรือใช้อำนาจรัฐกดดันด้วยวิถีทางต่างๆ ขณะเดียวกันภาคประชาชนเองก็ควรศึกษาและทำความเข้าใจบทบัญญัติต่างๆ เกี่ยวกับสิทธิ เสรีภาพ และหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญให้เข้าใจอย่างชัดเจน และนำไปสู่การปฏิบัติให้มากขึ้น

2. ทักษะคิด ความคิด ความเชื่อ ความผูกพัน ความรับผิดชอบที่องค์กรเครือข่ายภาคประชาชนมีต่อสังคมการเมืองไทย

ประชาชนมีความคิดว่าการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่มีการส่งตัวแทนผ่านการเลือกตั้งนั้น บางครั้งยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้เต็มที่ เพราะยังยึดติดกับความเป็นพรรค เป็นพวก และการรักษาผลประโยชน์ของตนเองเป็นหลัก จึงจำเป็นต้องมีการเมืองภาคประชาชนเข้ามาช่วยในการตรวจสอบการทำงานของนักการเมืองและภาครัฐ แต่ในความเป็นจริงพบว่า สังคมไทยส่วนใหญ่ยังให้ความสำคัญกับบทบาทการเมืองภาคประชาชนน้อยมาก ดังนั้นองค์กรเครือข่ายภาคประชาชน จึงได้พยายามนำบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญมาใช้ในการทำงานให้เกิดผลเป็นรูปธรรม โดยกระตุ้นให้ทุกคนรู้สึกว่ามีหน้าที่ที่ต้องทำ มีสิทธิ เสรีภาพในการแสดงออก การคิด การเขียน และปกป้องดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยได้รับการปฏิบัติที่เท่าเทียมกัน นอกจากนี้องค์กรเครือข่ายภาคประชาชนยังต้องเร่งสร้างเครือข่ายที่มีความเข้มแข็ง และสร้างให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างองค์กร เพื่อส่งเสริมให้ภาคประชาชนแสดงบทบาทมากขึ้น จากความพยายามดังกล่าวทำให้เกิดการรวมตัวของกลุ่มองค์กรเครือข่ายต่างๆ มากขึ้น

โดยกลุ่มเหล่านี้มักเป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบจากโครงการ/นโยบายของรัฐ จึงทำให้เกิดการเคลื่อนไหวทางการเมืองมากขึ้น การเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องในกรณีต่างๆ ในปัจจุบัน (พ.ศ. 2548) จะพบว่า เป็นไปเพื่อส่วนรวมมากขึ้น และยังพบอีกว่าข้อมูลข่าวสารในระดับพื้นที่ และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่องค์กรเครือข่ายภาคประชาชนได้สะท้อนออกไปนั้นเป็นข้อมูลที่ได้รับ การกลั่นกรองจากสมาชิกเครือข่ายมากขึ้น โดยมาจากกระบวนการวิพากษ์วิจารณ์ของสมาชิก ภายในองค์กรเครือข่ายก่อนที่จะสะท้อนไปยังสังคม ซึ่งเป็นการแสดงเจตจำนงในความรับผิดชอบ ที่องค์กรมีต่อสาธารณะ

3. การคาดหวังจากสาธารณะ

การคาดหวังจากสาธารณะที่มีต่อองค์กรเครือข่ายภาคประชาชน เริ่มปรากฏชัดเจนมากขึ้น โดยเฉพาะช่วงวิกฤตการณ์ทางการเมืองที่ภาครัฐ และภาคธุรกิจพยายามปกป้องผลประโยชน์ตนเอง ดังนั้นภาคประชาชนจึงต้องการให้องค์กรเครือข่ายเข้ามาทำหน้าที่เพื่อสังคมให้มากขึ้น ความคาดหวังที่ภาคประชาชนสะท้อนออกมา ได้แก่

- 3.1 องค์กรเครือข่ายภาคประชาชนควรทำงานอย่างเป็นระบบ มีการติดตามประเด็นปัญหาอย่างใกล้ชิด และเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงได้ง่าย
- 3.2 มีความโปร่งใสในกระบวนการทำงาน ตรวจสอบได้ และไม่มีผลประโยชน์ใดใดแอบแฝง
- 3.3 มีการประชาสัมพันธ์เผยแพร่การทำงานขององค์กรเครือข่ายผ่านสื่อต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ
- 3.4 กระตุ้นให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น โดยไม่ใช่แค่ร่วมรับรู้ แต่ต้องร่วมในการตัดสินใจด้วย
- 3.5 ผลักดันให้นักการเมืองมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น และมีกระบวนการที่สามารถตรวจสอบนักการเมืองได้
- 3.6 สามารถวางดุลอำนาจฝ่ายรัฐ และตรวจสอบอำนาจรัฐได้
- 3.7 องค์กรเครือข่ายภาคประชาชนควรแสดงจุดยืนในการทำงานให้ชัดเจน มีความสม่ำเสมอในการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่สำคัญ รวมทั้งสิทธิและหน้าที่ที่ควรรัฐของประชาชน ให้แก่ประชาชนได้ทราบอย่างทั่วถึง และเท่าเทียมกัน

ขณะเดียวกันองค์กรเครือข่ายภาคประชาชน ก็ได้สะท้อนความคาดหวังขององค์กรที่มีต่อสาธารณชนและภาครัฐไว้ด้วยเช่นกัน โดยมีความคาดหวัง ดังนี้

1. ภาคประชาชนควรให้การยอมรับองค์กรเครือข่าย และเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานและตรวจสอบกลไกของรัฐร่วมกัน

2. ภาคประชาชนควรยอมรับการเคลื่อนไหวขององค์กรเครือข่ายว่าที่นำไปนั้น เพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก
3. ภาครัฐควรสนับสนุนบทบาทของภาคประชาชนมากขึ้น สร้างการเมืองแนวใหม่ที่มีการเปิดพื้นที่ภาคประชาสังคม เพื่อให้ประชาชนมีความตื่นตัวทางการเมืองมากขึ้น
4. องค์กรเครือข่ายภาคประชาชน ควรมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น และมีสิทธิในการต่อรองทางการเมืองมากขึ้น
5. ภาครัฐและประชาชน ควรให้การช่วยเหลือและสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองขององค์กรเครือข่ายอย่างเหมาะสม และเป็นรูปธรรม

4. อุดมการณ์ จุดยืนทางการเมืองขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชน

อุดมการณ์ทางการเมืองขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชนมีความชัดเจนอยู่แล้ว แต่อาจยังไม่สามารถขยายผลไปยังภาคประชาชนได้อย่างทั่วถึง อย่างไรก็ตามการรวมพลังขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชนในการแก้ไขปัญหาต่างๆ นับเป็นภาพของการพัฒนาที่ทุกสังคมคาดหวัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำงานในรูปแบบภาคีความร่วมมือ เพื่อแสดงถึงจุดยืน และอุดมการณ์ในการร่วมแก้ไขปัญหา สำหรับอุดมการณ์ และจุดยืนทางการเมืองขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชนที่ปรากฏค่อนข้างชัดเจน ได้แก่

- 4.1 การสร้างความเข้มแข็งทางการเมืองภาคประชาชน โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมในรูปแบบต่างๆ เช่น การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบนักการเมือง การสะท้อนปัญหาให้กับภาครัฐ เพื่อกระตุ้นให้เกิดการแก้ไขอย่างจริงจัง เป็นต้น
- 4.2 การลดอำนาจรัฐ เพิ่มอำนาจประชาชน โดยยืนหยัดอยู่บนหลักการที่ว่าการเมืองต้องรับใช้ผลประโยชน์ของประชาชนทุกระดับชั้นอย่างเท่าเทียมกัน
- 4.3 การส่งเสริมให้มีการจัดเวทีประชาพิจารณ์ เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และความคิดเห็นร่วมกันอย่างต่อเนื่อง
- 4.4 การสร้างความสมดุลระหว่างการเมืองภาครัฐกับการเมืองภาคประชาชน
- 4.5 การปฏิรูปการเมืองการปกครอง การบริหารจัดการฐานทรัพยากร สื่อ และนโยบายสาธารณะให้อยู่บนพื้นฐานของความถูกต้อง และชอบธรรม
- 4.6 การทำงานเพื่อประชาชนและสังคม โดยไม่เป็นฐานเสียงหรือเครื่องมือของพรรคการเมืองใด
- 4.7 การประสานและเชื่อมโยงความเข้าใจอันดี ระหว่างภาครัฐและประชาชน เพื่อให้เกิดการเมืองแบบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์

5. ผลประโยชน์ ผลลัพธ์ที่คุ้มค่าที่องค์กรเครือข่ายภาคประชาชนจะได้รับ

จากการดำเนินงานขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชนที่ผ่านมา ผลประโยชน์ที่องค์กรเครือข่ายภาคประชาชนเห็นว่าคุ้มค่ามากที่สุดที่ได้รับ มีใช้ผลประโยชน์ที่เป็นตัวเงิน หรือวัตถุใดๆ แต่เป็นผลประโยชน์ที่สร้างความภาคภูมิใจให้กับองค์กรต่อสิ่งที่เกิดขึ้นในสังคม ซึ่งได้แก่

5.1 ประชาชนมีมาตรฐานการครองชีพ และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ได้รับการดูแลคุ้มครองอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน

5.2 ประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพทางการเมืองมากขึ้น และภาครัฐให้ความสำคัญกับภาคประชาชนมากขึ้น

5.3 ประชาชนเกิดความตระหนักในการร่วมกันดูแลสังคม มีการรวมพลังสร้างความเข้มแข็งในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ทั้งในเรื่องการเมือง การบริหารจัดการทรัพยากร และอื่นๆ

5.4 ประชาชนเกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในการสร้างเครือข่าย และขยายแนวร่วมในการดำเนินกิจกรรม และเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมมากขึ้น

5.5 ประชาชนได้รับทราบข้อมูลข่าวสารมากขึ้น และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน อันจะนำไปสู่การวิเคราะห์ สังเคราะห์ ข้อมูลต่างๆ เสนอต่อภาครัฐ เพื่อให้เกิดการแก้ไข หรือเป็นข้อต่อรองกับภาครัฐได้มากขึ้น

5.6 ประชาชนได้รับความรู้ความเข้าใจในเรื่องสิทธิ เสรีภาพมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มเยาวชน ซึ่งนับว่าเป็นการสร้างรากฐานประชาธิปไตยที่ดีให้เกิดขึ้น

5.7 องค์กรเครือข่ายภาคประชาชนสามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้อย่างเป็นรูปธรรม และเป็นระบบมากขึ้น และสามารถหลีกเลี่ยงการตอบโต้ หรือกิจกรรมที่ใช้ความรุนแรงได้

6. ความสนใจ การติดตามข่าวสารบ้านเมือง

องค์กรเครือข่ายภาคประชาชนมีความจำเป็นต้องติดตามข้อมูลข่าวสารทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม เป็นประจำและอย่างต่อเนื่อง เพื่อจะได้รู้เท่าทันเหตุการณ์ และสามารถนำมาประมวลแลกเปลี่ยน วิเคราะห์ร่วมกันกับสมาชิกได้ โดยมีการเปิดรับข่าวสารผ่านสื่อต่างๆ หลากรูปแบบ ทั้งจากภาครัฐและเอกชน ขณะเดียวกันก็มีการจัดเวทีพูดคุยถึงสถานการณ์ของบ้านเมือง และสถานการณ์ภายในกลุ่มเครือข่ายด้วยกัน เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ และแสดงความคิดเห็นได้อย่างกว้างขวาง นอกจากองค์กรเครือข่ายภาคประชาชนแล้ว ปัจจุบัน (พ.ศ. 2548) ภาคประชาชนก็หันมาสนใจ และตื่นตัวในการติดตามข้อมูลข่าวสารมากขึ้น โดยเฉพาะจากสื่อวิทยุโทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์

7. ด้านอื่นๆ

องค์กรเครือข่ายภาคประชาชนเห็นว่าภารกิจที่จะขยาย และเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินการขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชนได้ดีขึ้นนั้น ปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ

โครงสร้างทางการศึกษาทั้งในและนอกระบบ อย่างไรก็ตามยังมีปัจจัยที่อาจส่งผลต่อการส่งเสริมพฤติกรรมทางการเมืองขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชนที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ การใช้อำนาจรัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอำนาจอันไม่ชอบธรรม

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อจำกัดของพฤติกรรมทางการเมืองขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชน (ตารางที่ 4.6)

ตารางที่ 4.6 แสดงจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ปัญหาและข้อจำกัดพฤติกรรมทางการเมืองขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชน

ปัญหาและข้อจำกัดพฤติกรรมทางการเมืองขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชน	ความคิดเห็น						
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ไม่ตอบ	\bar{x} (S.D.)
1. การต่อต้านจากรัฐที่มองว่าองค์กรเครือข่ายภาคประชาชนเป็นปฏิปักษ์ทำให้เกิดปัญหาและข้อจำกัดพฤติกรรมทางการเมืองขององค์กรเครือข่าย	124 (26.8)	220 (47.5)	74 (16.0)	29 (6.3)	11 (2.4)	5 (1.1)	3.91 (0.946)
2. การที่รัฐ องค์กรของรัฐเข้าไปควบคุมจำกัดบทบาทขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชนโดยการไม่ให้มีอิสระเท่าที่ควรในการดำเนินงานในการเคลื่อนไหว มีส่วนทำให้องค์กรเครือข่ายภาคประชาชนไม่สามารถแสดงออกในการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้อย่างกว้างขวาง	150 (32.4)	207 (44.7)	69 (14.9)	19 (4.1)	14 (3.0)	4 (0.9)	4.00 (0.959)
3. การที่องค์กรเครือข่ายภาคประชาชนแม้จะได้จดทะเบียนเป็นสมาคม หรือมูลนิธิที่ถูกต้อง แต่การดำเนินการต้องอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ที่กฎหมายบัญญัติในลักษณะของการควบคุมในการเคลื่อนไหว หรือการแสดงออก โดยทั่วไปมักก่อให้เกิดข้อจำกัดต่อพฤติกรรมทางการเมืองขององค์กรเครือข่าย	124 (26.8)	214 (46.2)	98 (21.2)	16 (3.5)	7 (1.5)	4 (0.9)	3.94 (0.871)

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

ปัญหาและข้อจำกัดพฤติกรรมทางการเมืองขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชน	ความคิดเห็น						
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ไม่ตอบ	\bar{x}

ภาคประชาชน	ที่สุด		กลาง		ที่สุด		(S.D.)
13. ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ได้มีส่วนทำให้องค์กรเครือข่ายภาคประชาชนเกิดขึ้นมากมาย องค์กรเครือข่ายเหล่านี้ได้มีบทบาทในการช่วยสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนแต่รัฐมักเข้าไปควบคุมบทบาทดังกล่าวประเด็นนี้แน่นอนมีผลต่อพฤติกรรมทางการเมืองขององค์กรเครือข่าย	120 (25.9)	196 (42.3)	124 (26.8)	15 (3.2)	6 (1.3)	2 (0.4)	3.89 (0.875)
รวม							3.88 (0.635)

จากการสอบถามถึงปัญหาและข้อจำกัดพฤติกรรมทางการเมืองขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชน พบว่า กลุ่มผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นโดยภาพรวมเฉลี่ยในระดับมาก ($\bar{X} = 3.88$) โดยหาลำดับแรกที่กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าเป็นปัญหาและข้อจำกัดพฤติกรรมทางการเมืองขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชน คือ การที่รัฐ องค์กรของรัฐไม่เข้าใจเป้าหมายบทบาทในการดำเนินงานขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชนในการเข้ามาช่วยเหลือแก้ปัญหาให้สังคม ให้ประชาชน ทำให้ไม่มีข้อจำกัดในการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมทางการเมืองขององค์กรเครือข่าย ($\bar{X} = 4.02$) รองลงมา คือ การที่รัฐ องค์กรของรัฐเข้าไปควบคุมจำกัดบทบาทขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชนโดยไม่ให้มีอิสระเท่าที่ควรในการดำเนินงานในการเคลื่อนไหว มีส่วนทำให้องค์กรเครือข่ายภาคประชาชนไม่สามารถแสดงออกในการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้อย่างกว้างขวาง ($\bar{X} = 4.00$) การที่รัฐและองค์กรเครือข่ายภาคประชาชนมีความสัมพันธ์ในลักษณะการควบคุมมากเกินไป ทำให้เกิดปัญหาและข้อจำกัดในพฤติกรรมทางการเมืองขององค์กรเครือข่าย ($\bar{X} = 3.98$) องค์กรเครือข่ายภาคประชาชนที่ทำการวิพากษ์วิจารณ์นโยบายของรัฐ รวมทั้งการตรวจสอบคัดค้านการใช้อำนาจของกลไกรัฐ เกี่ยวกับวิถีของประชาชนมักถูกจำกัดพฤติกรรมทางการเมือง ($\bar{X} = 3.95$) และการที่องค์กรเครือข่ายภาคประชาชนแม้จะได้จดทะเบียนเป็นสมาคม หรือมูลนิธิที่ถูกต้อง แต่การดำเนินการต้องอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ที่กฎหมายบัญญัติในลักษณะของการควบคุมในการเคลื่อนไหว หรือการแสดงออกโดยทั่วไปมักก่อให้เกิดข้อจำกัดต่อพฤติกรรมทางการเมืองขององค์กรเครือข่าย ($\bar{X} = 3.94$)

ทั้งนี้มีประเด็นที่กลุ่มผู้ให้ข้อมูลมีความเห็นโดยมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ โดยทั่วไปการดำเนินงานขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชนจะต้องเกี่ยวข้องกับประชาชน แต่บางครั้งการดำเนินการดังกล่าวอาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อประชาชน รัฐ กลไกรัฐจึงเข้ามาควบคุมการดำเนินงานดังกล่าว โดยให้อยู่ในระเบียบแบบแผน ประเด็นนี้ทำให้เกิดข้อจำกัดในพฤติกรรมทางการเมืองขององค์กรเครือข่าย ($\bar{X} = 3.70$)

เมื่อพิจารณาในรายละเอียดถึงปัญหาและข้อจำกัดของพฤติกรรมทางการเมืองขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชนที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก และที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด พบว่า

ประเด็นการที่รัฐ องค์กรของรัฐไม่เข้าใจเป้าหมาย บทบาทในการดำเนินงานขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชนในการเข้ามาช่วยเหลือแก้ปัญหาให้สังคม ให้ประชาชน ทำให้ไปมีข้อจำกัดในการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมทางการเมืองขององค์กรเครือข่าย พบว่า ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 213 คน คิดเป็นร้อยละ 46.0 เห็นด้วยในระดับมาก รองลงมาคือ จำนวน 133 คน คิดเป็นร้อยละ 28.7 เห็นด้วยในระดับมากที่สุด และจำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 14.7 เห็นด้วยในระดับปานกลาง

ประเด็นการที่รัฐ องค์กรของรัฐเข้าไปควบคุมจำกัดบทบาทขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชนโดยการไม่ให้มีอิสระเท่าที่ควรในการดำเนินงานในการเคลื่อนไหว มีส่วนทำให้องค์กรเครือข่ายภาคประชาชนไม่สามารถแสดงออกในการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้อย่างกว้างขวาง พบว่า ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 207 คน คิดเป็นร้อยละ 44.7 เห็นด้วยในระดับมาก รองลงมาจำนวน 150 คน คิดเป็นร้อยละ 32.4 เห็นด้วยในระดับมากที่สุด และอีกจำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 14.9 เห็นด้วยในระดับปานกลาง

ประเด็นการที่รัฐและองค์กรเครือข่ายภาคประชาชนมีความสัมพันธ์ในลักษณะการควบคุมมากเกินไป ทำให้เกิดปัญหาและข้อจำกัดในพฤติกรรมทางการเมืองขององค์กรเครือข่าย พบว่า ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 207 คน คิดเป็นร้อยละ 44.7 เห็นด้วยในระดับมาก รองลงมา จำนวน 127 คน คิดเป็นร้อยละ 27.4 เห็นด้วยในระดับมากที่สุด และอีกจำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 18.4 เห็นด้วยในระดับปานกลาง

และสำหรับประเด็นโดยทั่วไปการดำเนินงานขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชนจะต้องเกี่ยวข้องกับประชาชน แต่บางครั้งการดำเนินการดังกล่าวอาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อประชาชน รัฐกลไกรัฐจึงเข้ามาควบคุมการดำเนินงานดังกล่าว โดยให้อยู่ในระเบียบแบบแผน ประเด็นนี้ทำให้เกิดข้อจำกัดในพฤติกรรมทางการเมืองขององค์กรเครือข่าย พบว่า ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 195 คน คิดเป็นร้อยละ 42.1 เห็นด้วยในระดับมาก รองลงมา จำนวน 135 คน คิดเป็นร้อยละ 29.2 เห็นด้วยในระดับปานกลาง และอีกจำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 16.4 เห็นด้วยในระดับมากที่สุด

จากการสัมภาษณ์แกนนำกลุ่มองค์กรเครือข่ายภาคประชาชนถึงปัญหาและข้อจำกัดของพฤติกรรมทางการเมืองขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชน พบว่า กลุ่มผู้ให้ข้อมูลซึ่งเป็นแกนนำเห็นว่าปัญหาและข้อจำกัดของพฤติกรรมทางการเมืองขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชนที่ผ่านมามี 5 ด้าน คือ การต่อต้านจากรัฐในรูปของการขู่เข็ญ คุกคาม การควบคุมการเคลื่อนไหวในการแสดงออกของรัฐที่มีต่อองค์กรเครือข่ายภาคประชาชน การที่รัฐไม่เข้าใจเป้าหมายในการ

ดำเนินงานขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชน กฎหมาย ระเบียบ กฎเกณฑ์ต่างๆ ของรัฐที่ไปจำกัดสิทธิ เสรีภาพขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชน และด้านอื่นๆ ดังนี้

1. การต่อต้านจากรัฐในรูปของการขู่เข็ญ คุกคาม

การดำเนินกิจกรรมทางการเมืองขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชนที่ผ่านมา ยังไม่มีอิสระเท่าที่ควร ยังต้องทำงานอยู่ภายใต้อิทธิพลนักการเมือง และมีการข่มขู่ คุกคาม หรือต่อต้านจากรัฐในรูปแบบต่างๆ โดยเฉพาะในการดำเนินกิจกรรมที่เป็นโครงการขนาดใหญ่ รูปแบบของการข่มขู่ คุกคาม เช่น การใช้อำนาจโดยเจ้าหน้าที่รัฐ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำองค์กรปกครองท้องถิ่น มาข่มขู่ชาวบ้าน ทำให้ชาวบ้านกลัว และไม่กล้าออกมาชุมนุมเคลื่อนไหว หรือแสดงความคิดเห็น นอกจากนี้ยังมีการต่อต้าน ข่มขู่แก่องค์กรเครือข่าย โดยการสร้างภาวะกดดันแก่องค์กร ทำให้การทำงานขององค์กรไม่คล่องตัว และขาดประสิทธิภาพ ส่งผลให้บางองค์กรต้องยุติกิจกรรมที่ดำเนินการอยู่ในที่สุด และในบางกรณีก็มีการจำกัดพฤติกรรมทางการเมืองในบางเรื่อง ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าท้อปนทอนเสรีภาพทางการเมือง ทำให้ขาดองค์กรที่จะมาทำหน้าที่ตรวจสอบการทำงานของรัฐ

อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าในปัจจุบัน (พ.ศ. 2549) การต่อต้าน ข่มขู่ คุกคามจากภาครัฐจะลดความรุนแรงลงไปบ้าง แต่ก็ยังมีประเด็นที่ทุกหน่วยงานต้องให้ความสำคัญคือ การบิดเบือนข่าวสารที่เป็นจริงจากภาครัฐ แทนการข่มขู่ คุกคาม การที่รัฐหันมาใช้วิธีการดงกล่าวแทนการข่มขู่ คุกคาม เนื่องมาจากในบางพื้นที่ประชาชนจะมีการรวมตัวกันอย่างเข้มแข็ง ทำให้รูปแบบเดิมๆ ของรัฐไม่สามารถใช้การได้ ประกอบกับภาคประชาชน และองค์กรเครือข่ายพยายามดำเนินกิจกรรมตามกรอบของกฎหมาย ซึ่งรัฐสามารถใช้อำนาจมาจัดการในกรณีดังกล่าวได้ จึงใช้การสร้างกระแสใหม่แทนรูปแบบ และวิธีการแบบเดิม

2. การควบคุมการเคลื่อนไหวในการแสดงออกของรัฐที่มีต่อองค์กรเครือข่ายภาคประชาชน

รัฐบาลบางสมัยมีความพยายามในการสกัดกั้นการทำงาน การเคลื่อนไหว การรวมกลุ่มขององค์กรเครือข่ายในหลายรูปแบบ เช่น การขัดขวางการเดินทาง การตัดน้ำตัดไฟในกลุ่มผู้มาร่วมชุมนุม การไม่ยอมรับฟังเสียงประชาชน การส่งหน่วยข่าวกรองแฝงตัวเข้ามาร่วมในกิจกรรมต่างๆ เพื่อคอยรายงานความเคลื่อนไหว และการใช้คุก ศาล ทหาร ตำรวจ เป็นกลไกในการควบคุม และจำกัดการเคลื่อนไหว หรือแม้กระทั่งการตัดช่องทางทางเจริญเติบโตของภาคประชาชนโดยการใช้ยุทธวิธีแบ่งแยกผู้นำแล้วปกครอง

การที่รัฐเข้ามาควบคุมการเคลื่อนไหว ทำให้องค์กรขาดอิสระในการติดตามตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล ซึ่งรัฐได้ให้เหตุผลในการเข้ามาควบคุมการทำงานขององค์กรเครือข่ายว่า บางองค์กรไม่มีจุดยืนที่ชัดเจน หรือรัฐพิจารณาแล้วเห็นว่า การเคลื่อนไหวขององค์กร เป็นการบั่นทอน

ความมั่นคงของชาติ หรือเป็นเรื่องที่อาจก่อให้เกิดความวุ่นวายเข้าใจผิดแก่ส่วนรวมได้ ดังนั้นรัฐจึงต้องเข้ามาควบคุมการเคลื่อนไหว อย่างไรก็ตามองค์กรได้พยายามเคลื่อนไหวหรือแสดงออกในกิจกรรมต่างๆ อย่างสันติวิธี และอยู่ภายใต้กรอบของรัฐธรรมนูญ ก็ยังถูกคุกคามจากภาครัฐ ทำให้องค์กรไม่มีอิสระในการทำงาน ซึ่งองค์กรเห็นว่า รัฐควรมีการกำหนดขอบเขตของการเคลื่อนไหวให้ชัดเจน และให้อิสระในการทำงานแก่องค์กรเครือข่าย และภาคประชาชนให้มากขึ้น เพื่อแสดงถึงความโปร่งใสในการทำงานของรัฐอย่างแท้จริง

3. การที่รัฐไม่เข้าใจเป้าหมายในการดำเนินงานขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชน

การที่รัฐไม่เข้าใจเป้าหมายในการดำเนินงานขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชน ทำให้องค์กรเครือข่ายภาคประชาชนทำงานได้ยากขึ้น เพราะเมื่อรัฐไม่สนับสนุนการดำเนินงานก็จะสกัดกั้นการทำงานขององค์กรทุกรูปแบบ ซึ่งสาเหตุหนึ่งที่ทำให้รัฐไม่เข้าใจเป้าหมายการดำเนินงานขององค์กรเครือข่ายอาจเป็นเพราะ การทำงานขององค์กรฯ ขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดี และอาจเป็นเรื่องที่ไปกระทบกับผลประโยชน์ของรัฐ หรือในบางกรณีอาจไม่ใช่เพราะรัฐไม่เข้าใจเป้าหมาย แต่เป็นเพราะภาครัฐถูกครอบงำด้วยอำนาจของฝ่ายนายทุนมากกว่า เนื่องจากภาครัฐส่วนใหญ่มาจากสายธุรกิจ จึงไม่ให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาสังคมมากนัก นอกจากนี้อาจเป็นเพราะพื้นฐานความเข้าใจในเรื่องการเมืองที่แตกต่างกันและมองคนละมุม ทำให้มีความคิดเห็น หรือความเข้าใจที่ไม่ตรงกัน ดังนั้น ระหว่างองค์กรเครือข่ายภาคประชาชน และภาครัฐควรหันมาทำความเข้าใจร่วมกัน และโดยเฉพาะองค์กรเครือข่ายภาคประชาชนต้องประชาสัมพันธ์เป้าหมายการดำเนินงานให้ทุกภาคส่วนได้เข้าใจให้ตรงกันด้วย รวมทั้งต้องแสดงบทบาทของตนให้สังคมรับรู้มากขึ้น

4. กฎหมาย ระเบียบ กฎเกณฑ์ต่างๆ ของรัฐที่ไปจำกัดสิทธิ เสรีภาพขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชน

สาระสำคัญของกฎหมายบางประเด็น ควรได้รับการปรับปรุงแก้ไขเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะกฎหมายที่มีมาก่อนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 เพราะกฎหมายดังกล่าว ทำให้องค์กรไม่มีอิสระในการทำงาน ไม่เอื้อให้เกิดความเป็นธรรม และยังขัดกับความเป็นจริง รวมทั้งจำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชน นอกจากนี้ยังมีกฎหมายบางอย่างที่ไม่ส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ส่งผลให้การกระทำใดๆ มักถูกจำกัดสิทธิเสรีภาพ ซึ่งเป็นอุปสรรคในการทำงาน เช่น การจำกัดสิทธิในด้านการพูด การสื่อสาร ซึ่งเป็นการควบคุมและจำกัดสิทธิในการแสดงออกขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชนที่มีต่อสาธารณชน หรือแม้กระทั่งการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่สำคัญแก่ประชาชนยังถูกครอบงำโดยรัฐ ซึ่งรัฐมักจะอ้างเหตุผลว่าข้อมูลดังกล่าวเปิดเผยไม่ได้ เพราะอาจบั่นทอนความมั่นคงของชาติ เป็นต้น การถูก

ปิดกั้นด้วยกฎหมาย ระเบียบต่างๆ เหล่านี้ ทำให้องค์กรไม่สามารถสร้างรูปแบบการเมืองแนวใหม่ที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนให้เกิดขึ้นได้

5. ด้านอื่นๆ

ผู้ให้ข้อมูลมีข้อเสนอแนะจากปัญหา และข้อจำกัดเกี่ยวกับพฤติกรรมทางการเมืองขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชน ดังนี้

5.1 ควรมีการพัฒนาระบบการศึกษาให้ผู้เรียน เรียนรู้ที่จะพึ่งพาตนเองมากกว่าการรอให้ภาครัฐเข้ามาสนับสนุนอย่างเดียว ทั้งในเรื่องของวัฒนธรรม แนวความคิด เศรษฐกิจ การศึกษา ซึ่งการปฏิรูประบบการเรียนรู้ในห้องเรียน จะนำไปสู่การปฏิรูประบบเศรษฐกิจ ช่วยลดช่องว่างระหว่างคนรวย กับคนจน

5.2 ต้องเร่งสร้างสังคมที่มีความเป็นธรรม ส่งเสริมให้รัฐธรรมนูญเป็นรัฐธรรมนูญของประชาชนอย่างแท้จริง และให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารประเทศอย่างแท้จริงด้วย

5.3 หน่วยงานของรัฐ และองค์กรภาคประชาชน ควรให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของประชาชน

5.4 ควรอำนวยความสะดวกในการเคลื่อนไหวของภาคประชาชนในการเรียกร้องสิทธิอันชอบธรรม

ตอนที่ 4 ผลของพฤติกรรมทางการเมืองขององค์กรเครือข่ายที่มีต่อการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทย (ตารางที่ 4.7-4.8)

ตารางที่ 4.7 แสดงจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานผลของพฤติกรรมทางการเมืองขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชนที่มีต่อการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทยทางบวก

ผลของพฤติกรรมทางการเมือง ขององค์กรเครือข่ายภาค ประชาชนที่มีต่อการเมืองใน ระบอบประชาธิปไตยของไทย	ระดับความคิดเห็น						
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ไม่ตอบ	\bar{x} (S.D.)
ผลในทางบวก							
1. การที่รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 รับรองสิทธิเสรีภาพในการรวมกลุ่ม ในการแสดงความคิดเห็นต่างๆ ของ องค์กรเครือข่ายภาคประชาชน โดยทั่วไปถือได้ว่าเป็นการส่งเสริม การเมืองภาคประชาชนของบรรดา องค์กรเครือข่ายภาคประชาชน	149 (32.2)	237 (51.2)	60 (13.0)	11 (2.4)	3 (0.6)	3 (0.6)	4.13 (0.771)

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

ผลของพฤติกรรมทางการเมือง	ระดับความคิดเห็น
--------------------------	------------------

ขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชนที่มีต่อการเมืองในระบบอบประชาธิปไตยของไทย	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ไม่ตอบ	\bar{x} (S.D.)
2. การที่องค์กรเครือข่ายภาคประชาชนช่วยสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน รวมทั้งช่วยสร้างพลังต่อรองและสร้างสรรคสังคมไทย ตลอดจนการเป็นพลังขับเคลื่อนให้ประชาชนมีความตื่นตัวทางการเมือง ย่อมส่งผลต่อพัฒนาการทางการเมืองในระบบอบประชาธิปไตยของไทยให้มีความเข้มแข็ง	155 (33.5)	243 (52.5)	54 (11.7)	7 (1.5)	1 (0.2)	3 (0.6)	4.18 (0.709)
3. การที่องค์กรเครือข่ายภาคประชาชนมีบทบาทในกระบวนการผลักดันเชิงนโยบาย รวมทั้งมีการเคลื่อนไหวในรูปแบบของการเข้าไปมีส่วนร่วมในการระดมความคิดเห็น การให้ข้อเสนอแนะแก่หน่วยของรัฐ โดยทั่วไปช่วยส่งเสริมการเมืองไทยในระบบอบประชาธิปไตยให้มีความเจริญก้าวหน้า	164 (35.4)	219 (47.3)	65 (14.0)	13 (2.8)	-	2 (0.4)	4.16 (0.765)
4. การมีส่วนร่วมทางการเมืองขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชนที่เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองด้วยความสำนึกและความสนใจของตนเอง รวมทั้งร่วมมือกับรัฐในการแก้ปัญหาส่วนรวม ย่อมส่งผลกระทบในทางบวกต่อพัฒนาการทางการเมืองในระบบอบประชาธิปไตยของไทย	162 (35.0)	229 (49.5)	60 (13.0)	5 (1.1)	4 (0.9)	3 (0.6)	4.17 (0.759)

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

ผลของพฤติกรรมทางการเมือง	ระดับความคิดเห็น
--------------------------	------------------

ขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชนที่มีต่อการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทย	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ไม่ตอบ	\bar{X} (S.D.)
5. การที่องค์กรเครือข่ายภาคประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองรูปแบบต่างๆ อาทิ การฟ้องหน่วยงานของรัฐ การออกเสียงประชามติ ประชาพิจารณ์ การเสนอเรื่องวาระร้องทุกข์ เป็นต้น ตามกรอบของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ย่อมมีผลต่อการพัฒนาประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมของไทย	158 (34.1)	223 (48.2)	68 (14.7)	7 (1.5)	4 (0.9)	3 (0.6)	4.14 (0.783)
6. การที่องค์กรเครือข่ายภาคประชาชนมีความรู้ความเข้าใจ ตลอดจนสนใจติดตามข่าวสารการเมือง และได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองรูปแบบต่างๆ ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 มีผลต่อประชาธิปไตยแนวทางใหม่ของไทย	162 (35.0)	224 (48.4)	62 (13.4)	11 (2.4)	2 (0.4)	2 (0.4)	4.16 (0.773)
7. การที่รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 กำหนดให้รัฐส่งเสริม สนับสนุน การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชนรูปแบบต่างๆ ช่วยส่งเสริมการเมืองภาคประชาชน หรือการเมืองภาคพลเมืองของไทย	167 (36.1)	212 (45.8)	68 (14.7)	14 (3.0)	1 (0.2)	1 (0.2)	4.15 (0.793)
รวม							4.15 (0.567)

จากการสอบถามถึงผลของพฤติกรรมทางการเมืองขององค์กรเครือข่ายที่มีต่อการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทยทางบวก พบว่า กลุ่มผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นโดยภาพรวมเฉลี่ยในระดับมาก ($\bar{X} = 4.15$) โดยสามลำดับแรกที่กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าเป็นผลของพฤติกรรมทางการเมืองขององค์กรเครือข่ายที่มีต่อการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทยทางบวก คือ การที่องค์กรเครือข่ายภาคประชาชนช่วยสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน รวมทั้งช่วยสร้างพลังต่อรองและสร้างสรรค์สังคมไทย ตลอดจนการเป็นพลังขับเคลื่อนให้ประชาชนมีความตื่นตัวทางการเมือง ย่อมส่งผลต่อพัฒนาการทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทยให้มีความเข้มแข็ง ($\bar{X} = 4.18$) รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมทางการเมืองขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชนที่เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองด้วยความสำนึกและความสนใจของตนเอง รวมทั้งร่วมมือกับรัฐในการแก้ปัญหา

ส่วนรวม ย่อมส่งผลกระทบบนทางบวกต่อพัฒนาการทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทย ($\bar{X} = 4.17$) และการที่องค์กรเครือข่ายภาคประชาชนมีบทบาทในกระบวนการผลักดันเชิงนโยบาย รวมทั้งมีการเคลื่อนไหวในรูปของการเข้าไปมีส่วนร่วมในการระดมความคิดเห็น การให้ข้อเสนอแนะแก่หน่วยงานของรัฐ โดยทั่วไปช่วยส่งเสริมการเมืองไทยในระบอบประชาธิปไตยไทย ให้มีความเจริญก้าวหน้า และการที่องค์กรเครือข่ายภาคประชาชนมีความรู้ความเข้าใจ ตลอดจนสนใจติดตามข่าวสารการเมือง และได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองรูปแบบต่างๆ ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 มีผลต่อประชาธิปไตยแนวทางใหม่ของไทย มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{X} = 4.16$)

ทั้งนี้ประเด็นที่กลุ่มผู้ให้ข้อมูลมีความเห็นโดยมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 รับรองสิทธิ เสรีภาพในการรวมกลุ่มในการแสดงความคิดเห็นต่างๆ ขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชน โดยทั่วไปถือได้ว่าเป็นการส่งเสริมการเมืองภาคประชาชนของบรรดาองค์กรเครือข่ายภาคประชาชน ($\bar{X} = 4.13$)

เมื่อพิจารณาในรายละเอียดถึงผลของพฤติกรรมทางการเมืองขององค์กรเครือข่ายที่มีต่อการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทยทางบวกที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก และที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด พบว่า

ประเด็นการที่องค์กรเครือข่ายภาคประชาชนช่วยสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน รวมทั้งช่วยสร้างพลังต่อรองและสร้างสรรค์สังคมไทย ตลอดจนการเป็นพลังขับเคลื่อนให้ประชาชนมีความตื่นตัวทางการเมือง ย่อมส่งผลต่อพัฒนาการทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทย ให้มีความเข้มแข็ง พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ จำนวน 243 คน คิดเป็นร้อยละ 52.5 เห็นด้วยในระดับมาก รองลงมา จำนวน 155 คน คิดเป็นร้อยละ 33.5 เห็นด้วยในระดับมากที่สุด และจำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 11.7 เห็นด้วยในระดับปานกลาง

ประเด็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชนที่เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองด้วยความสำนึกและความสนใจของตนเอง รวมทั้งร่วมมือกับรัฐในการแก้ปัญหา ส่วนรวม ย่อมส่งผลกระทบบนทางบวกต่อพัฒนาการทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทย พบว่า ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 229 คน คิดเป็นร้อยละ 49.5 เห็นด้วยในระดับมาก รองลงมา จำนวน 162 คน คิดเป็นร้อยละ 35.0 เห็นด้วยในระดับมากที่สุด และอีกจำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 13.0 เห็นด้วยในระดับปานกลาง

ประเด็นการที่องค์กรเครือข่ายภาคประชาชนมีบทบาทในกระบวนการผลักดันเชิงนโยบาย รวมทั้งมีการเคลื่อนไหวในรูปของการเข้าไปมีส่วนร่วมในการระดมความคิดเห็น การให้ข้อเสนอแนะแก่หน่วยงานของรัฐ โดยทั่วไปช่วยส่งเสริมการเมืองไทยในระบอบประชาธิปไตยไทย ให้มีความเจริญก้าวหน้า พบว่า ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 219 คน คิดเป็น

ร้อยละ 47.3 เห็นด้วยในระดับมาก รองลงมาจำนวน 164 คน คิดเป็นร้อยละ 35.4 เห็นด้วยในระดับมากที่สุด และอีกจำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 14.0 เห็นด้วยในระดับปานกลาง

และประเด็นการที่องค์กรเครือข่ายภาคประชาชนมีความรู้ความเข้าใจ ตลอดจนสนใจติดตามข่าวสารการเมือง และได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองรูปแบบต่างๆ ตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 มีผลต่อประชาธิปไตยแนวทางใหม่ของไทย พบว่า ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุดจำนวน 224 คน คิดเป็นร้อยละ 48.4 เห็นด้วยในระดับมาก รองลงมา จำนวน 162 คน คิดเป็นร้อยละ 35.0 เห็นด้วยในระดับมากที่สุด และอีกจำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 13.4 เห็นด้วยในระดับปานกลาง

สำหรับประเด็นการที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 รับรองสิทธิ เสรีภาพในการรวมกลุ่มในการแสดงความคิดเห็นต่างๆ ขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชน โดยทั่วไปถือได้ว่าเป็นการส่งเสริมการเมืองภาคประชาชนของบรรดาองค์กรเครือข่ายภาคประชาชน พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ จำนวน 237 คน คิดเป็นร้อยละ 51.2 เห็นด้วยในระดับมาก รองลงมาจำนวน 149 คน คิดเป็นร้อยละ 32.2 เห็นด้วยในระดับมากที่สุด และอีกจำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 13.0 เห็นด้วยในระดับปานกลาง

จากการสัมภาษณ์แกนนำกลุ่มองค์กรเครือข่ายภาคประชาชนถึงผลของพฤติกรรมทางการเมืองขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชนที่มีต่อการเมืองในระบบประชาธิปไตยของไทยทางบวก พบว่า กลุ่มผู้ให้ข้อมูลซึ่งเป็นแกนนำเห็นว่าผลของพฤติกรรมทางการเมืองขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชนที่มีต่อการเมืองในระบบประชาธิปไตยของไทยทางบวกมีดังนี้

1. ทำให้ประชาชนมีความตื่นตัวและมีความตระหนักรู้ในการเมืองมากขึ้น โดยมีการรวมตัวกันแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ กระบวนการสร้างพลังความร่วมมือต่างๆ และมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น มีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเมือง

2. ประชาชนได้เรียนรู้ระบบประชาธิปไตยจากการทำกิจกรรมร่วมกัน เพราะในแต่ละครั้งจะมีการสรุปทบทวนและแสดงความคิดเห็นในเชิงวิเคราะห์ ซึ่งการเคลื่อนไหวของประชาชนในลักษณะนี้ จะเป็นเหมือนกระจกที่สะท้อนให้ภาครัฐเห็นว่าการทำงานของภาครัฐยังมีข้อบกพร่องหรือข้อควรปรับปรุงในบางเรื่องต่อไป

3. เกิดกระแสให้องค์กรเครือข่ายภาคประชาชนได้เติบโตทางความคิดมากขึ้น โดยเฉพาะการแสดงออกทางการเมือง การรวมพลังในรูปแบบต่างๆ การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นด้วยการพูด-เขียน วิเคราะห์ วิจัย ท้วงติง เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ถูกต้อง ถูกจุด คือแนวทางประชาธิปไตยที่องค์กรเครือข่ายฯ สามารถกระทำได้ และเป็นการแสดงให้เห็นว่าภาคประชาชนมีความต้องการใช้สิทธิของตนเองตามระบบประชาธิปไตย

4. เป็นการสร้างสังคมทางเลื้อกให้แก่การเมืองไทย ไม่ใช่มีแต่ระบบตัวแทน แต่มีการเมืองที่มุ่งปกป้องผลประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ ซึ่งจะเป็นกลไกที่ช่วยใช้อำนาจรัฐตามเจตนารมณ์ประชาธิปไตย

5. องค์กรเครือข่ายฯ ได้ทำหน้าที่เหมือนตัวกลางในการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ กับประชาชน เพื่อช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันดีต่อกัน ขณะเดียวกันยังช่วยสร้างจิตสำนึกและปลูกฝังความคิดทางการเมืองแบบประชาธิปไตยให้ประชาชน ช่วยสอดส่องดูแลการทำงานของภาครัฐ ทำให้ใช้อำนาจในทางที่ถูกต้องและบริหารประเทศอย่างโปร่งใส

ตารางที่ 4.8 แสดงจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานผลของพฤติกรรมทางการเมืองขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชนที่มีต่อการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทยทางลบ

ผลของพฤติกรรมทางการเมือง ขององค์กรเครือข่ายภาค ประชาชนที่มีต่อการเมืองใน ระบอบประชาธิปไตยของไทย	ระดับความคิดเห็น						
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ไม่ตอบ	\bar{x} (S.D.)
ผลในทางลบ							
1. การตัดสินใจเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชนโดยการคิดถึงผลประโยชน์ หรือผลลัพธ์ที่คุ้มค่าเป็นที่ตั้งมากเกินไป ย่อมส่งผลทางลบต่อพฤติกรรมทางการเมืองขององค์กรเครือข่าย รวมทั้งส่งผลทางลบต่อการเมืองภาคประชาชนของไทย	131 (28.3)	215 (46.4)	83 (17.9)	25 (5.4)	5 (1.1)	4 (0.9)	3.96 (0.885)
2. การที่รัฐ กลไกรัฐ ต่อด้านองค์กรเครือข่ายภาคประชาชนในการเคลื่อนไหวทางการเมือง เช่น การผลักดันนโยบายการเรียกร้องต่างๆ ที่ให้รัฐตอบสนองความต้องการของพวกตน ย่อมส่งผลกระทบทางลบต่อพัฒนาการทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทย	122 (26.3)	205 (44.3)	84 (18.1)	31 (6.7)	15 (3.2)	6 (1.3)	3.85 (0.998)

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

ผลของพฤติกรรมทางการเมือง ขององค์กรเครือข่ายภาค ประชาชนที่มีต่อการเมืองใน ระบอบประชาธิปไตยของไทย	ระดับความคิดเห็น						
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ไม่ตอบ	\bar{x} (S.D.)
3. การที่รัฐ กลไกรัฐตั้งองค์กร เครือข่ายภาคประชาชนให้เข้าไป ฟังทบประมาณจากรัฐ ให้เข้า ไปเป็นส่วนหนึ่งของการทำงาน พัฒนาโดยรัฐ รวมทั้งมีการเชิญ คึกคามการทำงาน ตลอดจนการ เคลื่อนไหวทางการเมืองของ องค์กรเครือข่ายย่อมส่งผลกระทบต่อ ทางลบต่อกระบวนการทาง การเมืองในระบอบประชาธิปไตย ของไทย	141 (30.5)	188 (40.6)	90 (19.4)	22 (4.8)	16 (3.5)	6 (1.3)	3.91 (1.004)
4. โฉนดของหลักการ การดำเนินงาน ขององค์กรเครือข่ายภาค ประชาชนต้องเกี่ยวข้องกับ ประชาชน และอาจก่อให้เกิด ผลกระทบต่อการเมืองอันเกิด จากการดำเนินงานดังกล่าวของ องค์กรเครือข่ายภาคประชาชน ผลทำให้รัฐต้องเข้าไปควบคุมการ ดำเนินงานดังกล่าว ประเด็นนี้ ย่อมมีผลต่อกระบวนการทาง การเมืองของไทย	123 (26.6)	190 (41.0)	103 (22.2)	31 (6.7)	11 (2.4)	5 (1.1)	3.84 (0.978)
5. การที่รัฐเข้าไปแทรกแซงการ ทำงานขององค์กรเครือข่ายภาค ประชาชน ขณะเดียวกันมีการ โจมตีองค์กรเครือข่ายเหล่านี้ รวมทั้งมีการมองว่าองค์กร เครือข่ายทำให้เกิดความเดือดร้อน กับประชาชน ขณะเดียวกันเป็น ปฏิปักษ์กับรัฐ ถือว่าพฤติกรรม และทัศนคติของรัฐดังกล่าวบั่น ทอนพัฒนาทางการเมืองใน ระบอบประชาธิปไตยของไทย	136 (29.4)	221 (47.7)	74 (16.0)	16 (3.5)	10 (2.2)	6 (1.3)	4.00 (0.893)
รวม							3.91 (0.715)

จากการสอบถามถึงผลของพฤติกรรมทางการเมืองขององค์กรเครือข่ายที่มีต่อการเมืองในระบบประชาธิปไตยของไทยทางลบ พบว่า กลุ่มผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นโดยภาพรวมเฉลี่ยในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$) ในสามลำดับแรกที่กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าเป็นผลของพฤติกรรมทางการเมืองขององค์กรเครือข่ายที่มีต่อการเมืองในระบบประชาธิปไตยของไทยทางลบ คือ การที่รัฐเข้าไปแทรกแซงการทำงานขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชน ขณะเดียวกันมีการโจมตีองค์กรเครือข่ายเหล่านี้ รวมทั้งมีการมองว่าองค์กรเครือข่ายทำให้เกิดความเดือดร้อนกับประชาชน ขณะเดียวกันเป็นปฏิปักษ์กับรัฐ ถือว่าพฤติกรรมและทัศนคติของรัฐดังกล่าวบั่นทอนพัฒนาทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยของไทย ($\bar{X} = 4.00$) รองลงมาคือ การตัดสินใจเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชนโดยการคิดถึงผลประโยชน์ หรือผลลัพธ์ที่คุ้มค่าเป็นที่ตั้งมากเกินไป ย่อมส่งผลทางลบต่อพฤติกรรมทางการเมืองขององค์กรเครือข่าย รวมทั้งส่งผลทางลบต่อการเมืองภาคประชาชนของไทย ($\bar{X} = 3.96$) และการที่รัฐ กลไกรัฐตั้งองค์กรเครือข่ายภาคประชาชนให้เข้าไปพึ่งพางบประมาณจากรัฐ ให้เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาโดยรัฐ รวมทั้งมีการขู่เข็ญ คุกคามการทำงาน ตลอดจนการเคลื่อนไหวทางการเมืองขององค์กรเครือข่ายย่อมส่งผลกระทบทางลบต่อกระบวนการทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยของไทย ($\bar{X} = 3.91$)

ทั้งนี้ประเด็นที่กลุ่มผู้ให้ข้อมูลมีความเห็นโดยมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ในแง่ของหลักการการดำเนินงานขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชนต้องเกี่ยวข้องกับประชาชน และอาจก่อให้เกิดผลกระทบทางการเมืองอันเกิดจากการดำเนินงานดังกล่าวขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชน ผลทำให้รัฐต้องเข้าไปควบคุมการดำเนินงานดังกล่าว ประเด็นนี้ย่อมมีผลต่อกระบวนการทางการเมืองของไทย ($\bar{X} = 3.84$)

เมื่อพิจารณาในรายละเอียดถึงผลของพฤติกรรมทางการเมืองขององค์กรเครือข่ายที่มีต่อการเมืองในระบบประชาธิปไตยของไทยทางลบที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับแรก และที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด พบว่า

ประเด็นการที่รัฐเข้าไปแทรกแซงการทำงานขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชน ขณะเดียวกันมีการโจมตีองค์กรเครือข่ายเหล่านี้ รวมทั้งมีการมองว่าองค์กรเครือข่ายทำให้เกิดความเดือดร้อนกับประชาชน ขณะเดียวกันเป็นปฏิปักษ์กับรัฐ ถือว่าพฤติกรรมและทัศนคติของรัฐดังกล่าวบั่นทอนพัฒนาทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยของไทย พบว่า ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 221 คน คิดเป็นร้อยละ 47.7 เห็นด้วยในระดับมาก รองลงมาจำนวน 136 คน คิดเป็นร้อยละ 29.4 เห็นด้วยในระดับมากที่สุด และอีกจำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 16.0 เห็นด้วยในระดับปานกลาง

ประเด็นการตัดสินใจเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชนโดยการคิดถึงผลประโยชน์ หรือผลลัพธ์ที่คุ้มค่าเป็นที่ตั้งมากเกินไป ย่อมส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมทางการเมืองขององค์กรเครือข่าย รวมทั้งส่งผลกระทบต่อการเมืองภาคประชาชนของไทย พบว่า ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 215 คน คิดเป็นร้อยละ 46.4 เห็นด้วยในระดับมากที่สุด รองลงมาจำนวน 131 คน คิดเป็นร้อยละ 28.3 เห็นด้วยในระดับมากที่สุด และอีกจำนวน 83 คน คิดเป็นร้อยละ 17.9 เห็นด้วยในระดับปานกลาง

ประเด็นการที่รัฐ กลไกรัฐตั้งองค์กรเครือข่ายภาคประชาชนให้เข้าไปฟังพวงบประมาณจากรัฐ ให้เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาโดยรัฐ รวมทั้งมีการชูเชิญคุกคามการทำงาน ตลอดจนการเคลื่อนไหวทางการเมืองขององค์กรเครือข่ายย่อมส่งผลกระทบต่อกระบวนการทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยของไทย พบว่า ผู้ให้ข้อมูลที่มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 188 คน คิดเป็นร้อยละ 40.6 เห็นด้วยในระดับมากที่สุด รองลงมา จำนวน 141 คน คิดเป็นร้อยละ 30.5 เห็นด้วยในระดับมากที่สุด และอีกจำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 19.4 เห็นด้วยในระดับปานกลาง

สำหรับประเด็นในแง่ของหลักการการดำเนินงานขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชนต้องเกี่ยวข้องกับประชาชน และอาจก่อให้เกิดผลกระทบทางการเมืองอันเกิดจากการดำเนินงานดังกล่าวขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชน ผลทำให้รัฐต้องเข้าไปควบคุมการดำเนินงานดังกล่าว ประเด็นนี้ย่อมมีผลกระทบต่อกระบวนการทางการเมืองของไทย พบว่า ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 190 คน คิดเป็นร้อยละ 41.0 เห็นด้วยในระดับมากที่สุด รองลงมาจำนวน 123 คน คิดเป็นร้อยละ 26.6 เห็นด้วยในระดับมากที่สุด และอีกจำนวน 103 คน คิดเป็นร้อยละ 22.2 เห็นด้วยในระดับปานกลาง

จากการสัมภาษณ์แกนนำกลุ่มองค์กรเครือข่ายภาคประชาชนถึงผลของพฤติกรรมทางการเมืองขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชนที่มีต่อการเมืองในระบบประชาธิปไตยของไทยทางลบ พบว่า กลุ่มผู้ให้ข้อมูลซึ่งเป็นแกนนำเห็นว่าผลของพฤติกรรมทางการเมืองขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชนที่มีต่อการเมืองไทยระบบประชาธิปไตยทางลบมีดังนี้

1. ประชาชนยังไม่ค่อยให้ความร่วมมือกับองค์กรเครือข่ายฯ เท่าที่ควร ยังไม่เข้าใจการทำงานขององค์กรเครือข่าย มักมองว่าเข้ามาหาผลประโยชน์ หรือแสวงหาอำนาจ จึงไม่ให้การสนับสนุน ทำให้การดำเนินงานบางขั้นตอนล่าช้า และมีอุปสรรคเพิ่มมากขึ้น

2. บางครั้งการทำงานขององค์กรเครือข่ายฯ ก็ทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้นได้ เช่น มีการแอบอ้างว่าเป็นความต้องการของคนส่วนใหญ่ แต่ในความเป็นจริงเป็นความต้องการของในบางองค์กรเอง นอกจากนี้ยังมีบางองค์กรที่มีพฤติกรรมทางการเมืองไปยึดติดเฉพาะนักการเมือง และการเมืองในระบบ ซึ่งเป็นเรื่องธุรกิจการเมืองเป็นหลัก ทำให้เกิดความขัดแย้งกัน

3. องค์กรเครือข่ายฯ ที่มีความเคลื่อนไหวจะถูกติดตาม ควบคุม ไม่สะดวกในการทำงาน เช่น ถูกมองว่าก้าวก่ายการทำงานของภาครัฐ ทำให้รัฐทำงานล่าช้า เป็นต้น จึงถูกควบคุมไม่ให้ดำเนินพฤติกรรมทางการเมืองได้อย่างอิสระ หรืออย่างที่ควรจะเป็น

4. บางครั้งการรวมพลัง หรือการแสดงพลังประชาชน อาจตกเป็นเครื่องมือของผู้ที่ไม่ประสงค์ดี อาจมีการใช้อำนาจของเครือข่ายหลังบรรลุป้าหมายในทางที่มีขอบ โดยอาศัยความเข้มแข็งของกลุ่มพลังประชาชนมาช่วยเสริม

5. เมื่อมีการเคลื่อนไหวและกลุ่มมีความเข้มแข็งขึ้น แกนนำบางคนมักถูกดึงตัวไปกลายเป็นองค์กรภาคประชาชนที่มีนักการเมืองหนุนหลัง และเป็นการสร้างคน เพื่อไปให้นักการเมืองใช้ประโยชน์

ตอนที่ 5 แนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมทางการเมืองขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชนที่พึงปรารถนา (ตารางที่ 4.9)

ตารางที่ 4.9 แสดงจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานแนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมทางการเมืองขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชนที่พึงปรารถนา

แนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมทางการเมืองขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชนที่พึงปรารถนา	ความคิดเห็น						
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ไม่ตอบ	\bar{x} (S.D.)
1. รัฐควรสนับสนุนให้องค์กรเครือข่ายภาคประชาชนที่มีจิตสำนึก มีความผูกพันและมีความรับผิดชอบต่อสังคมการเมือง เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารการปกครองมากขึ้น	214 (46.2)	205 (44.3)	29 (6.3)	4 (0.9)	-	11 (2.4)	4.39 (0.649)
2. รัฐ ภาครัฐควรสนับสนุนส่งเสริมให้องค์กรเครือข่ายภาคประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองที่ถูกต้องชอบธรรม รวมทั้งตัดสินใจเกี่ยวกับอนาคตของตนเอง ตลอดจนยอมรับผลกระทบอันอาจเกิดขึ้นจากการตัดสินใจร่วมกัน	199 (43.0)	207 (44.7)	40 (8.6)	4 (0.9)	1 (0.2)	12 (2.6)	4.33 (0.692)
3. รัฐควรสนับสนุนส่งเสริมให้องค์กรเครือข่ายภาคประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมในการระดมความคิดเห็น การลงประชามติ การทำประชาพิจารณ์ รวมทั้งการให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์แก่รัฐกลไกของรัฐ	226 (48.8)	178 (38.4)	38 (8.2)	9 (1.9)	-	12 (2.6)	4.38 (0.724)

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

แนวทางการส่งเสริมพฤติกรรม ทางการเมืองขององค์กรเครือข่าย ภาคประชาชนที่พึงปรารถนา	ความคิดเห็น						
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ไม่ตอบ	\bar{x} (S.D.)
4. รัฐควรส่งเสริมให้องค์กรเครือข่ายภาคประชาชนเป็นกลไกที่ช่วยเสริมสร้างประชาธิปไตยแนวทางใหม่หรือประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมของไทย	235 (50.8)	168 (36.3)	37 (8.0)	9 (1.9)	-	14 (3.0)	4.40 (0.726)
5. รัฐควรลดการเข้าไปควบคุมครอบงำแทรกแซง องค์กรเครือข่ายภาคประชาชนที่ช่วยสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน รวมทั้งช่วยสร้างสวัสดิสังคมการเมืองไทย	202 (43.6)	192 (41.5)	38 (8.2)	16 (3.5)	3 (0.6)	12 (2.6)	4.27 (0.813)
6. รัฐควรสนับสนุนให้องค์กรเครือข่ายภาคประชาชนมีจิตสำนึกร่วมมือกับรัฐในการแก้ปัญหาของประชาชนโดยยึดหลักการปรึกษาหารือ การประนีประนอมระหว่างกันมากกว่าการใช้การประจันหน้าและใช้ความรุนแรง	205 (44.3)	204 (44.1)	39 (8.4)	2 (0.4)	1 (0.2)	12 (2.6)	4.35 (0.675)
7. รัฐควรสนับสนุนส่งเสริมองค์กรเครือข่ายภาคประชาชนในแง่ของการช่วยเสริมสร้างให้องค์กรเหล่านี้มีความเข้มแข็ง โดยเฉพาะองค์กรเครือข่ายภาคประชาชนที่ช่วยรัฐในการพัฒนาประเทศ อาทิ การให้บริการ การฟื้นฟู การบรรเทาทุกข์ เป็นต้น	209 (45.1)	199 (43.0)	33 (7.1)	8 (1.7)	3 (0.6)	11 (2.4)	4.33 (0.745)
8. รัฐควรสร้างทัศนคติที่ดี ตลอดจนพยายาม เข้าใจเป้าหมายบทบาทในการดำเนินงานขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชนที่เข้ามาช่วยแก้ปัญหาให้กับสังคม	236 (51.0)	178 (38.4)	27 (5.8)	10 (2.2)	-	12 (2.6)	4.42 (0.705)
9. รัฐ ภาครัฐ ควรลดการเข้าไปควบคุมจำกัดบทบาทขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการเมืองไทย	211 (45.6)	189 (40.8)	37 (8.0)	13 (2.8)	2 (0.4)	11 (2.4)	4.31 (0.779)

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

แนวทางการส่งเสริมพฤติกรรม ทางการเมืองขององค์กรเครือข่าย ภาคประชาชนที่พึงปรารถนา	ความคิดเห็น						
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ไม่ตอบ	\bar{X} (S.D.)
10. องค์กรเครือข่ายภาคประชาชน ควรมีสิทธิเสรีภาพและมีอิสระใน การดำเนินงานของพวกตนตาม รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540	238 (51.4)	166 (35.9)	36 (7.8)	9 (1.9)	1 (0.2)	13 (2.8)	4.40 (0.740)
รวม							4.35 (0.552)

จากการสอบถามถึงแนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมทางการเมืองขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชนที่พึงปรารถนา พบว่า กลุ่มผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นโดยภาพรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.35$) โดยทำลำดับแรกที่กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเห็นว่าเป็นแนวทางส่งเสริมพฤติกรรมทางการเมืองขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชนที่พึงปรารถนา คือ รัฐควรสร้างทัศนคติที่ดี ตลอดจนพยายามเข้าใจเป้าหมาย บทบาทในการดำเนินงานขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชนที่เข้ามาช่วยแก้ปัญหาให้กับสังคม ($\bar{X} = 4.42$) รองลงมาคือ องค์กรเครือข่ายภาคประชาชนควรมีสิทธิเสรีภาพและมีอิสระในการดำเนินงานของพวกตนตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 และรัฐควรส่งเสริมให้องค์กรเครือข่ายภาคประชาชนเป็นกลไกที่ช่วยเสริมสร้างประชาธิปไตยแนวทางใหม่หรือประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมของไทย มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{X} = 4.40$) รัฐควรสนับสนุนให้องค์กรเครือข่ายภาคประชาชนที่มีจิตสำนึก มีความผูกพันและมีความรับผิดชอบต่อสังคมการเมืองเข้ามามีส่วน ร่วมในการบริหารการปกครองมากขึ้น ($\bar{X} = 4.39$) รัฐควรสนับสนุนส่งเสริมให้องค์กรเครือข่ายภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการระดมความคิดเห็น การลงประชามติ การทำประชาพิจารณ์ รวมทั้งการให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์แก่รัฐ กลไกของรัฐ ($\bar{X} = 4.38$) และรัฐควรสนับสนุนให้องค์กรเครือข่ายภาคประชาชนมีจิตสำนึกร่วมมือกับรัฐในการแก้ปัญหาของประชาชน โดยยึดหลักการปรึกษาหารือ การประนีประนอมระหว่างกันมากกว่าการใช้การประจัญหน้าและใช้ความรุนแรง ($\bar{X} = 4.35$)

ทั้งนี้ มีประเด็นที่กลุ่มผู้ให้ข้อมูลมีความเห็น โดยมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ รัฐควรลดการเข้าไปควบคุม ครอบงำ แทรกแซงองค์กรเครือข่ายภาคประชาชนที่ช่วยสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน รวมทั้งช่วยสร้างสรรค์สังคมการเมืองไทย ($\bar{X} = 4.27$)

เมื่อพิจารณาในรายละเอียดถึงแนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมทางการเมืองขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชนที่พึงปรารถนาที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับ และที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดพบว่า

ประเด็นรัฐควรสร้างทัศนคติที่ดี ตลอดจนพยายามเข้าใจเป้าหมาย บทบาทในการดำเนินงานขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชนที่เข้ามาช่วยแก้ปัญหาให้กับสังคม พบว่า ผู้ให้

ข้อมูลส่วนใหญ่ จำนวน 236 คน คิดเป็นร้อยละ 51.0 เห็นด้วยในระดับมากที่สุด รองลงมาจำนวน 178 คน คิดเป็นร้อยละ 38.4 เห็นด้วยในระดับมาก และอีกจำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 5.8 เห็นด้วยในระดับปานกลาง

ประเด็นองค์กรเครือข่ายภาคประชาชนควรมีสติ สติภาพ และมีอิสระในการดำเนินงานของพวกตนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ จำนวน 238 คน คิดเป็นร้อยละ 51.4 เห็นด้วยในระดับมากที่สุด รองลงมาจำนวน 166 คน คิดเป็นร้อยละ 35.9 เห็นด้วยในระดับมาก และอีกจำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 7.8 เห็นด้วยในระดับปานกลาง ส่วนประเด็นรัฐควรส่งเสริมให้องค์กรเครือข่ายภาคประชาชนเป็นกลไกที่ช่วยเสริมสร้างประชาธิปไตยแนวทางใหม่หรือประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมของไทย พบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดจำนวน 235 คน คิดเป็นร้อยละ 50.8 เห็นด้วยในระดับมากที่สุด รองลงมาจำนวน 168 คน คิดเป็นร้อยละ 36.3 เห็นด้วยในระดับมาก และอีกจำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 8.0 เห็นด้วยในระดับปานกลาง

ประเด็นรัฐควรสนับสนุนให้องค์กรเครือข่ายภาคประชาชนที่มีจิตสำนึก มีความผูกพันและมีความรับผิดชอบต่อสังคมการเมืองเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารการปกครองมากขึ้น พบว่า ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด 214 คน คิดเป็นร้อยละ 46.2 เห็นด้วยในระดับมากที่สุด รองลงมา จำนวน 205 คน คิดเป็นร้อยละ 44.3 เห็นด้วยในระดับมาก และอีกจำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 6.3 เห็นด้วยในระดับปานกลาง

สำหรับประเด็นรัฐควรลดการเข้าไปควบคุม ครอบงำ แทรกแซงองค์กรเครือข่ายภาคประชาชนที่ช่วยสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน รวมทั้งช่วยสร้างสรรค์สังคมการเมืองไทย พบว่า ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุด จำนวน 202 คน คิดเป็นร้อยละ 43.6 เห็นด้วยในระดับมากที่สุด รองลงมาจำนวน 192 คน คิดเป็นร้อยละ 41.5 เห็นด้วยในระดับมาก และอีกจำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 8.2 เห็นด้วยในระดับปานกลาง

จากการสัมภาษณ์แกนนำกลุ่มองค์กรเครือข่ายภาคประชาชนถึงแนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมทางการเมืองขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชนที่พึงปรารถนา พบว่า กลุ่มผู้ให้ข้อมูลซึ่งเป็นแกนนำเห็นว่าแนวทางการส่งเสริมพฤติกรรมทางการเมืองขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชนที่พึงปรารถนา มีดังนี้

1. องค์กรเครือข่ายฯ ต้องไม่หยุดการทำงาน เพื่อสนับสนุนแนวทางประชาธิปไตย พัฒนากลไกที่มีหน้าที่สร้างเวทีต่อรอง ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ข้อขัดแย้งระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ที่ขัดแย้งกันได้
2. สร้างฐานความรู้ ความเข้าใจในเรื่อง บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวข้องกับประชาธิปไตย และสิทธิหน้าที่ที่ประชาชนควรรู้ ตลอดจนส่งเสริมให้ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริง และให้ประชาชนมีข้อมูล 2 ด้านสำหรับการตัดสินใจ

3. ประสานความร่วมมือกับพันธมิตรอื่นๆ ในการสร้างศักยภาพให้กับสมาชิกและประชาชน

4. ผลักดันนโยบายการเมืองและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทางการเมือง ตลอดจนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับแผนพัฒนาต่างๆ และสามารถตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ

5. ทุกภาคส่วนควรเปิดกว้าง เข้าใจ และยอมรับการทำงานและความคิดเห็นขององค์กรเครือข่ายภาคประชาชนให้มากขึ้น

นอกจากแนวทางดังกล่าวแล้ว องค์กรเครือข่ายภาคประชาชนยังมีข้อเสนอแนะต่อรัฐ และประชาชนในการส่งเสริมพฤติกรรมทางการเมืองขององค์กรฯ ดังนี้

ข้อเสนอแนะต่อรัฐ

1. รัฐต้องมีนโยบายและมาตรการส่งเสริม ค้ำครอง สิทธิขององค์กรเครือข่ายฯ อย่างเป็นรูปธรรม และส่งเสริมกิจกรรมทางการเมืองของภาคประชาชน ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ

2. การส่งเสริมการเมืองภาคประชาชน ต้องให้พื้นที่ทางสังคม ต้องมีกลไก มีทรัพยากร มีการสนับสนุนงบประมาณให้องค์กรเครือข่ายภาคประชาชนดำเนินกิจกรรมทางการเมือง ให้สิทธิในการเข้าถึงสื่อ ยกเลิกกฎหมายที่ห้ามไม่ให้ยุ่งเกี่ยวทางการเมือง และให้มีตัวแทนภาคประชาชนเข้าไปร่วมในการจัดทำแผนท้องถิ่น ทำประชาพิจารณ์ และออกเสียงประชามติ

3. ลดกลไก กฎ ระเบียบของอำนาจรัฐที่จำกัดการแสดงออก หรือสิทธิเสรีภาพของประชาชน มีการกระจายอำนาจสู่ชุมชนท้องถิ่น และเปลี่ยนแปลงกฎหมายที่ล้าสมัยให้มีความเหมาะสมกับปัจจุบัน

4. ควรส่งเสริมให้มีการเรียนการสอนเรื่องการเมือง ตั้งแต่ระดับประถมศึกษา และจัดให้มีการส่งเสริมการเรียนรู้ทางการเมืองให้ภาคประชาชนตลอดชีวิต

5. ประชาชนควรมีส่วนร่วมในการรับรู้และตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการที่มีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ และมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรี

6. รัฐ ควรมีความจริงจังในการแก้ไขปัญหาของประชาชน และเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา

7. รัฐ ควรมีความตั้งใจและมีเจตนาที่ดีในการปฏิรูปการเมือง เพื่อให้มีระบบการบริหารราชการอย่างโปร่งใส ยุติธรรม และซื่อสัตย์

ข้อเสนอแนะต่อภาคประชาชน

1. ประชาชนต้องริเริ่มคิด และทำกิจกรรมด้วยตนเอง ไม่ใช่รอให้รัฐบาลมากำหนด หรือป้อนให้เท่านั้น

2. ประชาชนพึงเน้นการเสริมสร้างค่านิยมในการอดทน อดกลั้น ต่อความแตกต่าง การยอมรับฟังความแตกต่าง การเปิดใจกว้าง และสามารถอยู่ร่วมกันท่ามกลางความแตกต่างได้

